KOMISJA DO ZBADANIA GOSPODARKI PRZEDSIĘBIORSTW PAŃSTWOWYCH

TAJNE

570
25

Niniejszy egzemplarz sprawozdania wręczono JWPanu Min. Inż. Cz. Klarnerowi

CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA SPRAWOZDANIA

8. GRUPA DRZEWNA

TOM IX

I. Wstęp

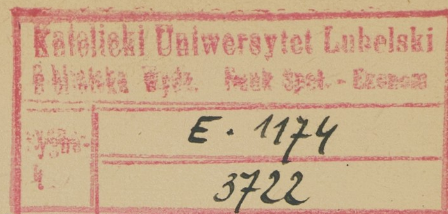
II. Tartaki w administracji Lasów Państwowych

III. Fabryki dykt w administracji Lasów Państwowych

IV. Polska Agencja Drzewna „Paged" Sp. z o. o. w Gdyni

1937

Warszawa.

KOMISJA DO ZBADANIA GOSPODARKI PRZEDSIĘBIORSTW PAŃSTWOWYCH.

WSTĘP DO SPRAWOZDAŃ
ze zbadania zakładów przemysłowych będących w administracji Lasów Państwowych.

Lasy Państwowe są jednym z największych w Polsce agregatów gospodarczych, na który składają się: ogromne obszary leśne, majątki rolne, gospodarstwa rybne, instytuty doświadczalne, szkoły dla leśników, oraz zakłady przemysłowe.

Na mocy uchwały Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 1936 r. zostało powierzone Komisji zbadanie Lasów Państwowych w granicach ich działalności przemysłowej. Powyższy zakres badań nastręczył ogromne trudności przy pracach badawczych, a to ze względu na fakt, iż zakłady przemysłowe będące w zarządzie Lasów Państwowych nie są wydzielone, zarówno pod względem administracyjnym jak i rachunkowym, z ogólnej administracji Lasów Państwowych, oraz że na ich działalność mają wpływ niektóre problemy gospodarki leśnej; - zwłaszcza brak oddzielnej rachunkowości w większości zakładów, ogromnie utrudniał badania.

Na podstawie udzielonych Komisji ogólnych bilansów Lasów Państwowych nie sposób jest dojść do cyfr, z któ - rych możnaby było w sposób całkiem ścisły obliczyć wyniki finansowe gospodarki przemysłowej i jej wpływ na budżet Państwa. Wypływa to z dwóch przyczyn:

1. Nie ma wyodrębnionych w powyższych bilansach odnośnie zakładów przemysłowych pozycyj dotyczących kredytów i majątku stałego.
2. Nie ma stałej zasady układania bilansów; w każdym okresie operacyjnym zmienia się nomenklatura poszczególnych pozycyj, jak również sumy, co wynika z przerzucania pewnych sum składowych z jednej pozycji na drugą.

.//.

Wymienione powody uniemożliwiły przeprowadzenie analizy bilansowej badanych zakładów /z wyjątkiem Państwowych Zakładów Zamkowych/ w Cieszynie, które posiadają własne bilanse/, w sposób przyjęty przez Komisję dla innych badanych przedsiębiorstw państwowych.

Zakłady będące w administracji Lasów Państwowych posiadają wprawdzie bardzo dokładne sprawozdania rachunkowe, są one jednak niewystarczające do przeprowadzenia szczegółowych /gdyż tylko takie mogą rzucić światło na wyniki finansowe/ analiz bilansowych, o których mowa wyżej.

Należy nadmienić, że Najwyższa Izba Kontroli, w swych sprawozdaniach za szereg ostatnich lat, stale zwraca uwagę na fakt nieracjonalnego prowadzenia rachunkowości przez Dyrekcję Naczelną Lasów Państwowych.

Na całokształt przedsiębiorczości przemysłowej Lasów Państwowych, do zbadania której Komisja została upoważniona składają się:

1/ Zakłady mechanicznej przeróbki drzewa, to jest: 42 tartaki i 2 fabryki dykt,

2/ Państwowe Zamkowe Zakłady Przemysłowe w Cieszynie,

3/ Wyłuszczarnia nasion w Klosnowie,

4/ Dystylarnia żywicy w Zagórzu,

5/ Młyny /33/,

6/ Cegielnie /4/,

7/ Elektrownie /4/,

8/ Terpentyniarnie /18/.

Tartaki podległe Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych częściowo zostały odziedziczone po zaborcach, częściowo przejęte z chwilą likwidacji umów długoterminowych - od

dotychczasowych dzierżawców,w części zaś zostały pobudowane nowe /przeważnie we wschodnich dzielnicach kraju/.

Wartość majątku zainwestowanego w tartakach eksploatowanych w zarządzie Lasów Państwowych wynosiła na dzień 30.IX.1935 r.zł 17.395.453.-

Rozrost państwowego przemysłu tartacznego w ostatnim dziesięcioleciu ilustrują cyfry wykazujące ilości przetartego surowca w poszczególnych latach we własnych tartakach:

1927/28	-	ok	125.000 m^3
1928/29	-	"	192.819 "
1929/30	-	"	392.815 "
1930/31	-	"	472.042 "
1931/32	-	"	664.744 "
1932/33	-	"	951.000 "
1933/34	-	"	1.165.000 "
1934/35	-	"	1.353.000 "
1935/36	-	"	1.452.000 "
1936/37	-	"	1.500.000 "

Państwowy przemysł dyktowy powstał dopiero w 1933 r. w momencie zakupienia przez Dyrekcję Naczelną dużej fabryki dykt w Białymstoku. W r.1935 powiększono stan posiadania w tej dziedzinie,drogą kupna z licytacji drugiej fabryki w Bydgoszczy.

Produkcja fabryki w Białymstoku w roku jej przejęcia to jest 1932/33 wynosiła 8.500 m^3; w roku operacyjnym 1934/35 wynosiła 11.500 m^3,wzrost więc produkcji w ciągu 3 lat wynosi 3.000 m^3. W fabryce bydgoskiej w roku

1935/36, produkcja wynosiła około 16.000 m^3. Łączny nakład kapitałów na koniec 1935/36 r. w fabryce w Białymstoku wynosi zł 815.402.- w Bydgoszczy - zł 1.646.296.-

Obydwie fabryki zostały przez Dyrekcję Naczelną gruntownie wyremontowane, poczynione liczne inwestycje, łącznym kosztem około 1 miln. zł. dzięki czemu pod względem technicznym stoją one obecnie na wysokim poziomie.

Państwowe Zamkowe Zakłady Przemysłowe w Cieszynie produkujące piwo, wódki gatunkowe i soki owocowe, zostały w momencie odzyskania Niepodległości wraz z tak zwaną "Komorą Cieszyńską" przejęte przez tworzącą się administrację Lasów Państwowych.

Przez pewien okres czasu Zamkowe Zakłady były w dzierżawie, obecnie prowadzone są samodzielnie przez Dyrekcję Lasów Państwowych w Warszawie.

Produkcja piwa w r. 1934/35 wynosiła 22.000 hl., wódek zaś 75.000 litrów.

Państwowa Wyłuszczarnia Nasion w Klosnowie stanowiąc spuściznę po pruskiej administracji lasów, pracuje obecnie na potrzeby Lasów Państwowych, oraz rynku prywatnego. W okresie operacyjnym 1934/35 wyłuszczono 21.718 hl. szyszek.

Wartość majątku ruchomego tego zakładu na ultimo roku 1934/35 oceniono na 311.720 zł.

Państwowa Dystylarnia Żywicy w Zagórzu została zbudowana w r. 1931 przez Dyrekcję Naczelną Lasów Państwowych, kosztem 168.739 zł.

W okresie operacyjnym 1934/35 produkcja wynosiła:

kalafonii - 542.356 kg

terpentyny - 125.548 "

Komisja w trakcie swoich prac szczegółowo zbadała: tartaki, fabryki dykt, Państwowe Zakłady Zamkowe w Cieszynie, oraz Polską Agencję Drzewną "Paged" Sp. z o.o., którą faktycznie zaliczyć należy do przedsiębiorstw będących w zarządzie Lasów Państwowych, ze względu na wysokość udziału Dyrekcji Naczelnej w kapitale zakładowym przedsiębiorstwa, który to udział przekracza 99% kapitału; tym samym całkowite kierownictwo przedsiębiorstwa pozostaje w rękach Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych.

Pozostałych zakładów przemysłowych będących w zarządzie Lasów Państwowych, a mianowicie:

1/ Wyłuszczarni Nasion w Klosnowie,

2/ Dystylarni Żywicy w Zagórzu,

3/ Młynów, cegielni, elektrowni i terpentyniarni

Komisja nie badała wychodząc z założenia, iż produkcja zakładów tych posiadała charakter pomocniczy w odniesieniu bądź do zakładów mechanicznej przeróbki drzewa /elektrownie/, bądź gospodarki leśnej /wyłuszczarnia nasion/, przyczym na rynek prywatny albo wcale nie przenika, albo w stopniu bardzo niewielkim; działalność ich posiada znikomy wpływ zarówno na budżet Państwa, jak i na gospodarkę prywatną. Ponadto zaznaczyć należy, iż część zakładów tych jest wydzierżawiona /młyny, cegielnie, terpentyniarnie/ i, według oświadczeń Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych, przeznaczona w wielu wypadkach na sprzedaż.

Odnośnie ~~tej~~ do/ grupy przedsiębiorstw, Komisja stwierdza jedynie na podstawie piśmiennej odpowiedzi

Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych na kwestionariusz Komisji,iż wyłuszczarnia w Klosnowie wbrew ustawie,nie opłaca podatku przemysłowego od tej części produkcji,która przeznaczona jest na zbyt na rynku wolnym.Ponadto Komisja jest zdania,iż zamiar Dyrekcji Naczelnej zatrzymania we własnym zarządzie niektórych młynów przeznaczonych dla aprowizacji robotników leśnych,zatrudnionych przez Lasy Państwowe,nie jest umotywowany gdyż trudno przypuścić,by aprowizacja w wypadku tym nie mogła dokonywać się na conajmniej tak samo korzystnych warunkach przez zakup mąki na wolnym rynku,której cena regulowana jest administracyjnie.

Jak wynika niezbicie z przytoczonych wyżej cyfr, największy wzrost działalności przemysłowej Lasów Państwowych zaobserwować można w latach od r.1931 do r.1936. W tym czasie ilość przetartego surowca we własnych tartakach podniosła się z 664 tys.m^3 /r.1931/ do 1.500 tys. /r.1936/.

Ponadto w okresie tym powstał i rozwinął się silnie państwowy przemysł dyktowy,zbudowano dużą dystylarnię żywicy w Zagórzu,oraz co jest bardzo charakterystyczne dla oceny uprzemysłowienia Lasów Państwowych,przejęte we własny zarząd: browar,fabrykę wódek i soków w Cieszynie.

KOMISJA DO ZBADANIA GOSPODARKI PRZEDSIĘBIORSTW PAŃSTWOWYCH

S P R A W O Z D A N I E

ze zbadania tartaków będących w administracji Lasów Państwowych.

SPIS RZECZY:

ŹRÓDŁA.

1/ Odpowiedzi Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych na kwestionariusze Komisji.

2/ Sprawozdania Najwyższej Izby Kontroli Państwa za lata 1932/33, 1933/34, 1934/35.

3/ Sprawozdanie sejmowe.

4/ Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

5/ Na Froncie Gospodarczym - 1928.

6/ 5 lat na Froncie Gospodarczym - 1931.

7/ Wydawnictwa: Las Polski
Rynek Drzewny.

8/ Informacje uzyskane od Izb Przemysłowo-Handlowych.

9/ Informacje uzyskane od przedstawicieli przemysłu prywatnego.

10/ Sprawozdania z działalności administracyjnej Lasów Państwowych za lata 1919 - 1923 /druk/ i 1924-1927/28 /maszynopis niewydany/.

11/ Oxholm - Svenish Forests, tumber industry and tumber Trade Export.

12/ Hanbok of Skogstehnologi.

13/ Wywody w sprawie organizacji gospodarki drzewnej w krajach obcych.

14/ Materiały w sprawie przemysłowej działalności administracji Lasów Państwowych. Wydawnictwo Izby Przemysłowo-Handlowej w Wilnie.

1. HISTORIA PAŃSTWOWEGO PRZEMYSŁU TARTACZNEGO

Państwo doszło do posiadania tartaków drogą:

a/ przejęcia ich od okupantów, którzy pobudowali szereg zakładów dla celów wojskowych,

b/ poprzez koncesje, zobowiązujące koncesjonariuszy do budowy tartaków, przechodzących następnie na własność Państwa,

c/ przez budowę nowych tartaków,

d/ przez kupno tartaków z rąk prywatnych.

Sposób ad c/ i d/ stosowany był dopiero w ostatniej fazie industrializacji.

W r.1923 stan posiadania Państwa w dziedzinie tartacznictwa wyrażał się sumą 62 zakładów w czym wiele było drobnych, nie odgrywających prawie żadnej roli gospodarczej prócz czysto lokalnej. W sumie tej nie ma jeszcze niektórych tartaków koncesyjnych, które w owym czasie formalnie jeszcze na własność Skarbu nie przeszły, jest natomiast wiele takich, które w obecnym wykazie nie figurują.

Z tartaków tych było w dzierżawie 40, nieczynnych 7, we własnym zarządzie 15. Te ostatnie przecierały 85.000 m^3 surowca, zatrudniały ok.900 robotników i pracowały na 33 trakach. Większa część własnej produkcji przypadała na dyrekcję Siedlecką /33.000 m^3/, Radomską /24.000 m^3/ i Białowieską /15.000 m^3/.

Owczesne poglądy na prowadzenie przez Państwo tartaków znajdują swe odzwierciadlenie w tezach Komisji do reformy Administracji Lasów Państwowych, pracującej w r.1924 z udziałem obecnego Ministra J.Poniatowskiego, a powziętych na wniosek ówczesnego Dyrektora Departamentu Leśn. J.Miklaszewskiego, które brzmiały jak następuje:

.//.

"Urządzenia przedsiębiorstw przemysłowo-leśnych, wyrób półfabrykatów lub całkowitych gotowych fabrykatów drzewnych,wymagający specjalizacji i doświadczenia,jak również ich spieniężenie na rynku światowym winno Państwo pozostawić inicjatywie prywatnych przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych Pożądane jest,aby Państwo zachowało we własnym zarządzie po jednym takim przedsiębiorstwie w każdym okręgu,któreby z jednej strony ułatwiało mu bezstronne orientowanie się i bezpośrednie zapoznanie się z techniczną i komercjalną stroną danej gałęzi produkcji przemysłowej i obrotu,z drugiej strony, umożliwiło czynnikom rządowym prowadzenie pewnej polityki,lub wywieranie wpływów na politykę w tej lub innej dziedzinie przemysłu i handlu drzewnego".

W ciągu najbliższych lat następnych sytuacja nie uległa większym zmianom: Państwo likwidowało jedne,wydzierżawiało osobom prywatnym inne prowadzone dotąd przez siebie tartaki przejmowało we własny zarząd trzecie -na ogół jednak odsetek przecieranego we własnych zakładach drewna pozostawał nieznaczny. W r.1927 prowadzi Państwo we własnym zarządzie 4 taki, dzierżawi 37, nieczynnych jest 10. Dopiero w r.1928 rozpoczyna się obecna era industrializacyjna - zapoczątkowana likwidacją koncesyj długoterminowych,scharakteryzowanych w odpowiedzi Lasów Państwowych na kwestionariusz Komisji jako próby "wciągnięcia inicjatywy prywatnej do współpracy z Lasami Państwowymi", próby,która się nie udała, gdyż - według tejże odpowiedzi - "zagrażała ona dewastacją lasom państwowym a finansowo wyrażała się w olbrzymich stratach na cenie drewna i rujnowaniu rentowności L.P.".

Pogląd sfer prywatnych na samą istotę koncesji w zasadzie jest również negatywny,czego dowodem była uchwała Rady Naczelnej Związków Drzewnych i Związku Izb Przemysłowo-Handlowych z r.1932,treści następującej:

"Rada uznaje,że eksploatacja /cięcie,wyrąb/ lasu jest nie tylko wstępną fazą cyklu przemysłowej przeróbki drewna,lecz także końcowym etapem produkcji surowca drzewnego,posiadającym ponadto poważne znaczenie i wpływ na stan i poziom odnośnego gospodarstwa leśnego. Z tych przyczyn rozumie Rada zainteresowanie się administracji lasów państwowych zagadnieniem formy eksploatacji lasu i sposobu spieniężenia rocznych etatów rębnych i oświadcza,że w zasadzie nie jest przeciwną temu stanowi rzeczy,jaki wytworzył się pod tym względem w lasach państwowych w ostatnich latach.

W szczególności uznaje Rada gospodarcze uzasadnienie systemu eksploatacji lasu przez własny aparat administracyjny Lasów Państwowych".

"Z tych samych względów,co powyżej wyłuszczone,aprobuje Rada zasadniczo politykę zerwania przez Administrację Lasów Państwowych z systemem t.zw."koncesyj długoterminowych" w ich dotychczasowej postaci /abstrahując od kwestii stosowanych przy tym metod/,nie tylko jako szkodliwych z punktu widzenia prowadzenia prawidłowej gospodarki leśnej,lecz sprzecznych także z zasadą wolnej konkurencji oraz stwarzających monopol dla warsztatów koncesjonowanych".

Charakterystyczne w tej opinii jest podkreślenie systemu koncesyjnego jako antyliberalnego,stwarzającego uprzywilejowaną grupę tartaków,zaopatrzoną stale w tani surowiec i pra-

cującą na wyjątkowych warunkach.Było to uznanie tych tez Lasów Państwowych,które domagały się likwidacji koncesyj w imię odzyskania swobody przez Lasy Państwowe w dysponowaniu swym surowcem i sprzedawaniu go reflektantowi,dającemu najwyższą cenę i najdogodniejsze warunki,jako też wysuwały konieczność prowadzenia samej eksploatacji lasu tj.cięcia i pierwiastkowej obróbki drewna przez administrację leśną,a nie przez kupca.

Ocena metod,stosowanych przez Lasy Państwowe przy likwidacji koncesyj pozostała natomiast ujemna.Prywatne drzewnictwo widziało możność usunięcia wad koncesyj powodujących "dewastację lasu i rujnowanie rentowności" poprzez odpowiednią zmianę ich warunków,co na odcinku cen było tym łatwiejsze,że umowy przewidywały przeważnie jednostronne ustalanie taks przez Lasy Państwowe.Pozwoliłoby to dać możność przetrwania do automatycznego wygaśnięcia koncesji,bez konieczności odszkodowań dla koncesjonariuszy,lub bez potrzeby wywierania na nich presji co do przedterminowego zrzeczenia się koncesji, które to metody wniosły bardzo wiele rozgoryczenia we wzajemne stosunki drzewnictwa prywatnego i Lasów Państwowych w okresie: 1927-1930 i kosztowały Skarb Państwa sumy wielomilionowe.

Likwidację umów długoterminowych połączyły Lasy Państwowe z przejęciem we własny zarząd zakładów przemysłowych,będących dotychczas w użytkowaniu przez koncesjonariuszy.Początkowo zamierzenia Lasów Państwowych były tu bardzo skrajne: postawiły one sobie za zadanie całkowite przejęcie w swoje ręce całego przerobu drewna,produkowanego przez Lasy Państwowe.Dyr.Loret w artykule "Wytyczne państwowego gospodarstwa leśnego" /Na froncie gospodarczym,1928/ pisze w tej sprawie co następuje /parafraza i wyjątki/:

"prywatny przemysł drzewny nie jest w stanie ani technicznie, ani finansowo opanować całej przeróbki drewna w Polsce,nie może sprostać rozwiązaniu zagadnienia jakościowej poprawy swej produkcji.W interesie całości państwowej polityki gospodarczej rolę tę muszą na siebie przyjąć lasy państwowe,dla których kwestia uprzemysłowienia jest rzeczą łatwą, bo "zdobycie kapitałów inwestycyjnych wobec nadwyżek w dochodach,jakie ostatnio przynoszą Lasy Państwowe,nie może nastręczać żadnych trudności",bo "państwowy przemysł drzewny mógłby korzystać z funduszów pożyczek zagranicznych,przeznaczonych na cele inwestycyjne" i byłby "w zupełności zabezpieczony w surowiec"."Dwieście traków państwowych zdatne są przetrzeć prawie połowę drewna użytkowego,produkowanego przez lasy państwowe.Doprowadzenie zaś państwowych tartaków do poziomu,odpowiadającego nowoczesnym wymaganiom techniki,założenie nowych tartaków,pozwoli na przerobienie wszystkiego surowca na półfabrykat". "Wkraczając w dziedzinę produkcji przemysłowo-drzewnej w sposób decydujący,Państwo zajmie w niej przodujące i kierownicze stanowisko. Kwestie standaryzacji,ustalenia marki drewna polskiego zagranicą,organizacji eksportu,regulacji podaży i cen na rynku krajowym będą już tylko zagadnieniami do technicznego opracowania w płaszczyźnie istotnych potrzeb życia gospodarczego".

Następnie poglądy te uległy pewnej ewolucji:
Minister Rolnictwa i Reform Rolnych w wywiadzie prasowym z kwietnia r.1930 mówi:

> "Drugą dziedziną pracy administracji Lasów Państwowych,obejmowaną również nazwą etatyzmu,jest prowadzenie tartaków we własnej administracji Lasów Państwowych.Otóż stwierdzam,iż nie jest moim dążeniem dalsze

uprzemysławianie lasu oraz przerabianie we własnej administracji całego surowca - lub nawet znaczniejszej jego części - z lasów państwowych uzyskiwanego. Utrzymywanie jednak pewnej określonej ilości tartaków we własnej administracji - zwłaszcza w województwach wschodnich - jest uzasadnione nie jako cel sam dla siebie, lecz jako środek umożliwiający Administracji Lasów Państwowych zbyt nadmiaru surowca, który w tych okolicach tylko w ten sposób może być racjonalnie spieniężony".

W tym samym czasie Dyr. Loret w artykule "Drogi rozwoju administracji Lasów Państwowych" - "Pięć lat na froncie gospodarczym" t.II, rok 1931 - tak formułuje swój pogląd na sprawy przemysłu państwowego w drzewnictwie:

"Dopóki więc nie nastąpi zmiana w ustosunkowaniu się przemysłu drzewnego w zakresie współpracy z Lasami Państwowymi, jako producentem surowca w tym sensie, że przemysł ten zdolny będzie pojąć swą istotną rolę, polegającą na przerobie surowca drzewnego, zakupywanego w sposób normalny, jak to praktykuje się w innych gałęziach przemysłu, dotąd administracja Lasów Państwowych nie może zrezygnować z prowadzenia tartaków swych we własnym zarządzie".

Zestawiając ten pogląd z uchwałami Rady Naczelnej Związków Drzewnych cytowanymi wyżej i powziętymi w tym samym mniej więcej czasie - dochodzi się do przekonania, że był to moment, gdy punkt widzenia Lasów Państwowych i przemysłu prywatnego na omawianą sprawą niemal całkowicie się z sobą pokrywał.

Bieg wypadków poszedł jednak inną drogą.

Industrializacja Lasów Państwowych - pojęta raczej według tez Dyr. Loreta z 1928 roku - przeprowadzana była stale i konsek-

wentnie,w wyniku czego w okresie po r.1927/28 Państwo przejęło w swe ręce prawie wszystkie tartaki koncesyjne,nabyło niektóre objekty prywatne,wybudowało kilka nowych tartaków,a nawet prowadziło przeróbkę drewna na tartakach dzierżawionych od właścicieli prywatnych.

W r.1936-ym według odpowiedzi Lasów Państwowych na ankietę Komisji - sytuacja przedstawiała się tu następująco: na 49 tartaków stanowiących własność Państwa - prowadzono we własnym zarządzie 41, dzierżawiono firmom prywatnym -7, w likwidacji był 1, Ponadto w dzierżawie od firm prywatnych były 2 tartaki, zaś 2 były jeszcze w posiadaniu firm prywatnych na mocy niewyekspirowanych umów długoterminowych.

Rozwój państwowego przemysłu drzewnego charakteryzują następujące cyfry rocznego przydziału surowca dla własnych zakładów tartacznych:

1927/28	-	ok	125.000 m³
1928/29	-		192.819 "
1929/30	-		392.815 "
1930/31	-		472.042 "
1931/32	-		664.744 "
1932/33	-		951.000 "
1933/34	-		1.165.000 "
1934/35	-		1.353.000 "
1935/36	-		1.452.000 "
1936/37	-		1.500.000 "

W ogólnej produkcji drewna w Lasach Państwowych stanowi to pozycję,której znaczenie występuje na tle następujących liczb,opartych o plan finansowo-gospodarczy Lasów Państwowych na rok 1935/36.

	Preliminarz	Wykonanie
Ogólny wyrąb:	8.673.980 m^3	-
z tego drewna użytkowego	4.175.513 "	4.970.012 m^3
" przydział dla tartaków	1.332.000 "	1.433.810 "
" dla fabryk dykt	50.000 "	
" wyróbka w nadleśn.na cios itp.	734.000 "	717.305 "
Razem własny przerób:	2.116.000 "	2.151.117 "

W pozostałych 2.059.000 m^3 wzgl.2.818.895 użytku mieści się jednak cała sprzedaż użytku w detalu dla ludności miejscowej,którą szacować można ponad 1.000.000 m^3 /według sprawozdań Adm.L.P. za lata 1919-1927/28,od których nie odbiegają liczby zapotrzebowania w obecnej chwili/,sprzedaż sortymentów okrągłych,wyrabianych dla urzędów państwowych,kopalń /kopalniaki,słupy telegraficzne/,sprzedaż papierówki dla przemysłu celulozowego,eksport wszystkich tych materiałów - i wreszcie reszta - drewno tartaczne,sprzedawane prywatnemu przemysłowi drzewnemu,które szacować można na 1.000.000 m^3 x/ przy czym należy zauważyć,że suma ta była by znacznie niższa,gdyby faktyczny wyrąb był zgodny z preliminarzem,jako że przydziały dla własnych tartaków są zawsze stałe i niezależne od stosunku ogólnego wyrębu do zapreliminowanego.

---

x/ W Nr.52 "Rynku Drzewnego" z 1937 r.w artykule Fr.Grychowskiego opublikowane zostały dokładne liczby hurtowej sprzedaży surowca tartacznego przez Lasy Państwowe.Komisja nie uznała jednak za możliwe przyjąć liczb tych za miarodajne,gdyż w odpowiedzi swej na zapytanie Komisji w analogicznej sprawie,Dyr.Nacz.L.P.stwierdziła,że zestawienie tych liczb jest niemożliwe.

2. ORGANIZACJA,METODY I WARUNKI PRACY TARTAKÓW PAŃSTWOWYCH.

1. Organizacja.

Mechanizm państwowego tartacznictwa przedstawia się następująco: Poszczególne tartaki stanowią samodzielne jednostki administracyjne,równorzędne z nadleśnictwami - podległe na równi z nimi Dyrekcjom Lasów Państwowych,a w drugiej kolejności - Dyrekcji Naczelnej.

Na czele tartaku stoi kierownik,którego obowiązkiem jest zarządzanie tartakiem w ścisłym tego słowa znaczeniu /administracja/,kierownictwo techniczne,oraz pewne kompetencje handlowe,np.sprzedaż lokalna produkcji w drobnych ilościach i wykonanie zamówień "Pagedu" na transakcje do 100 m^3 na podstawie cenników,ustalonych przez Dyrekcje.

Dyrekcja Lasów Państwowych dokonywa przydziału surowca tartakom państwowym z ciążących ku nim nadleśnictw,po cenach, ustalonych przez Dyrekcję Naczelną L.P.,prowadzi inspekcję techniczną tartaków,prowadzi rachunkowość i sprawozdawczość tartaków jako organów ściśle złączonych z całokształtem gospodarki Dyrekcji,oraz dokonywa częściowo sprzedaży hurtowych produkcji tartacznej na rynek krajowy,za pośrednictwem "Pagedu" - o ile przekraczają one 100 m^3 /na podstawie cenników, zatwierdzonych przez Dyrekcję Naczelną/.

Dyrekcja Naczelna Lasów Państwowych - poza ogólnym kierownictwem i nadzorem,zawiera tranzakcje: eksportowe poprzez brokerów,krajowe największe,w szczególności dostawy publiczne, wszelkie tranzakcje papierówką i kopalniakami etc.oraz wszelkie tranzakcje materiałami liściastymi na rynku krajowym za pośrednictwem "Pagedu".

Dla późniejszych wniosków należy tu odnotować,że kierownik tartaku mający bezpośrednią styczność z produkcją,nie posiada prawie żadnych kompetencyj w zakresie sprzedaży wyprodukowanej tarcicy,ani żadnej styczności z odbiorcami drewna i z rynkiem,jako też że nie należy do jego kompetencji sprawa zaopatrzenia zakładu w surowiec.

Wielkość tartaków państwowych jest nader rozmaita: rozpiętość - według przydziału surowca - waha się tu między 4.000 m^3 /Zakopane/ a 160.000 m^3 /Hajnówka/.

Lasy Państwowe dążą wogół do koncentracji przerobu drewna,co uwidocznia się np.w wybudowaniu jednego olbrzymiego tartaku w Hajnówce,obsługującego całą puszczę Białowieską w miejsce dawniej istniejących kilku tartaków mniejszych.Zdaniem znawców powoduje to przy przekroczeniu pewnego optimum znaczne utrudnienie w manipulacji na placach tartacznych i odpowiednie obciążenie kosztów produkcji.

2. Zaopatrzenie w surowiec.

Jak wspomniano,zaopatrzenie tartaków w surowiec odbywa się na mocy przydziałów drewna wyrobionego przez nadleśnictwa, które zarachowuje się książkowo dla tartaku po cenach,ustalonych przez Dyrekcję Naczelną.Ceny te są z reguły niższe,od cen rynkowych i ulegają częstokroć dalszym obniżkom w czasie sezonu lub nawet po sezonie.Ta różnica cen jest bardzo poważna.Rynkowa cena sosny tartacznej wynosiła w sezonie 1934/35 ca 20 zł.za 1 m^3 loco skład tartaczny świerku i jodły tartacznej - w proporcjach 50 : 50 ok 16 zł. W tym samym czasie zaliczono tartakom państwowym: /prócz nielicznych zachodnich i niektórych centralnych/ sosnę po 12 - 13 zł., a świerk i jodłę po 9 - 11 zł.,czyli że różnica w pierwszym wypadku wynosi 7 - 8 zł.,w drugim ok.6 zł.od 1 m^3.

Dyrekcja Naczelna tłumaczy swe stanowisko w tej sprawie następująco: 1/ w zespolonym organiźmie gospodarczym, jakim są Lasy Państwowe, obojętną jest sprawa sposobu wewnętrznych zarachowań przy obrocie, gdyż miarodajnym dla oceny może być tylko gospodarczy i finansowy efekt całości i 2/ niższe w porównaniu z rynkowymi ceny, zarachowywane własnym tartakom tłumaczą się gorszą jakością drewna - zwykle przestarzałego - położeniem tartaków państwowych w ośrodkach mało uprzemysłowionych, gdzie lokalna cena drewna i w braku tartaków państwowych byłaby odpowiednio niska - pośrednim wpływem na zwyżkę reszty drewna, sprzedawanego odbiorcom prywatnym, przez ograniczenie jego podaży - absolutną pewnością i stałością odbioru drewna i wypłacalności przez tartaki państwowe, co powoduje brak elementu ryzyka i uzasadnia stosowanie niższych cen.

3. Opodatkowanie.

W dziedzinie opodatkowania tartaki państwowe korzystały początkowo z przywilejów formalnych lub faktycznych, które jednak w chwili obecnej są już prawie w całości zlikwidowane.

I tak obowiązek opłacania podatku przemysłowego /świadectwa przem. i podatek od obrotu/ - który w pierwszym okresie industrializacyjnym był sporny - wyjaśniony został ostatecznie w sensie pozytywnym okólnikiem Ministerstwa Skarbu z dnia 4.I.1934 r.L.D.V.39752/4/32.

Opodatkowanie na rzecz samorządów /obciążenia, wynikające z ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych, opłaty drogowe i szarwark, podatek wyrównawczy/ ponoszone jest na równych zasadach z przedsiębiorstwami prywatnymi.

Danina majątkowa, która początkowo nie obciążała tartaków państwowych jako Skarbu Państwa, została na nie rozciąg-

nięta z chwilą jej skumulowania z podatkiem przemysłowym /Dekret z 14.I.1936 r.Dz.U.R.P.Nr.3/15/.

Nie opłacają dotychczas tartaki państwowe następujących podatków: gruntowego z wyjątkiem Małopolski /płacą natomiast obciążenia na rzecz samorządów,wynikające z posiadania gruntów/,od nieruchomości,od energii elektrycznej,opłat od uposażeń na Fundusz Pracy,w części,obciążającej pracodawcę.

Wszystkie te zwolnienia stanowią w sumie kwotę nieznaczną,ograniczoną jeszcze przez zwolnienia przedmiotowe,zawarte w poszczególnych przepisach odnośnych ustaw,a dostępne i dla tartaków prywatnych.

Z bardziej podstawowych kwestji należy tu wymienić sprawę zwolnienia od podatku dochodowego.Suma tych zwolnień - według obliczenia Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych wynosi w r.1934/35 436.000 zł. wobec 325.000 zł.opłaconych z tytułu wszystkich innych podatków w założeniu,że dla każdego tartaku oblicza się podatek oddzielnie.W wypadku kumulacji dochodów wszystkich tartaków,jako należących do tej samej osoby prawnej,a w dalszym ciągu w wypadku kumulacji dochodów całego przedsiębiorstwa Lasy Państwowe,obciążenie to byłoby kilkakrotnie większe.Lasy Państwowe stoją na stanowisku,że problem ten jest praktycznie bez znaczenia,skoro tartaki przelewają swój cały dochód netto do Skarbu,a nie tylko jego część w postaci podatku dochodowego.

W dziedzinie innych świadczeń należy wymienić korzystanie przez Lasy Państwowe w zakresie produkcji przemysłowej z ulgowego systemu opłat pocztowych,przyznanego urzędom i instytucjom państwowym.Natomiast przywilej bezpłatnego

spławu drewna skasowany został w dn.29.III.1933 r./Rozp.Min. Komunikacji Dz.Ust.Nr.37./.

4. Płace i obciążenia socjalne.

W zakresie stosunków robotniczych /płace,ubezpieczenia socjalne/ nie ma żadnych przywilejów na odwrót,charakter przedsiębiorcy,jakim jest Państwo,powoduje raczej tendencję odwrotną.

5. Dostawy rządowe.

W zakresie dostaw rządowych Lasy Państwowe nie podpadają pod procedurę przetargową,stosowaną jako reguła w zaopatrywaniu się na zasadzie umów dwustronnych.

W zakresie rozrachunku Lasy Państwowe korzystają z clearingu w stosunku do P.K.P.,/należności za przewóz i należności za drewno/,co w stosunku do firm prywatnych nie jest stosowane i stanowi obciążenie pod względem kapitałowym.

6. Inwestycje.

Według informacyj uzyskanych od Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych,wydatki poniesione na inwestycje we własnych tartakach,w okresie 1928/29 - 1935/36 - wynosiły zł 9.210.693.

7. Gospodarka kapitałowa.

W gospodarce kapitałowej przemysł drzewny państwowy posiada faktyczny przywilej wyposażenia go w niezbędne środki na inwestycje i kapitał obrotowy w potrzebnej wysokości.Należy ponadto zwrócić uwagę,że kapitał ten nie jest oprocentowany,tym nie mniej,biorąc pod uwagę,że Lasy Państwowe są własnością Skarbu Państwa,który w omawianym okresie stale korzystał z operacji kredytowych oprocentowanych na pokrycie deficytów budżetowych i że kapitały obrotowe Lasów Państwowych pochodzą częściowo z nieprzelanych nadwyżek bilansowych,należy uznać za słuszne uwzględnienie momentu oprocentowania w ocenie dochodowości /zgodnie z Fr.Skiłłądziem,"Rentowność państwowego gospodarstwa leśnego" "Las Polski" Nr.12 z r.1935/."Kapitał zakłado-

wy przedsiębiorstw przemysłowych Lasów Państwowych według odpowiedzi Dyrekcji Naczelnej wynosi zł.17.000.000.-Kapitał obrotowy całej działalności eksploatacyjno-przetwórczej Lasów Państwowych oszacowany został przez p.Szkiłłądzia w r.1933/34 na zł 43.000.000, według tychże metod wyniósłby w r.1934/35 ok.zł.55.000.000,z czego conajmniej zł.30.000.000 przypadałoby na gospodarkę przemysłową i działalność eksportową.Łącznie kapitały zaangażowane dawałyby sumę zł 47.000.000,co przy stopie 6% rocznie wynosiłoby przeszło zł 2.800.000."

8. Sprawa t.zw."Kosztów firmy".

Gospodarka tartaczna państwowa w ścisłym tego słowa znaczeniu nie jest obciążona kosztami inspekcji technicznej i wydatkami handlowymi /personalnymi i rzeczowymi/,ponoszonymi przez Dyrekcje Lasów Państwowych i Naczelną Dyrekcję Lasów Państwowych w zakresie produkcji tartacznej /vide wyżej/,które to wydatki w firmach prywatnych są wliczone do ogólnych kosztów produkcji lub kosztów handlowych.Według odpowiedzi Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych wydatki te na odcinku personalnym wynosiły w roku 1935/36 184.000 zł., co stanowiło 1,2% wydatków personalnych w poz."urzędnicy" całej Administracji Lasów Państwowych.Przyjmując ten sam odsetek i dla wydatków rzeczowych wszelkiego typu /wydatki rzeczowe z poz."administracja" inwentarz,emerytury różne,amortyzacja,według planu finansowo-gospodarczego Lasów Państwowych za 1935/36 r./ otrzyma się łączną sumę ok.500.000 zł.Sumą tą obciążyć można w całości gospodarkę tartaczną.Aczkolwiek biura handlowe Dyrekcyj obsługują i inne działy produkcji /cios,dostawy rządowe etc./,to z drugiej strony nieuwzględniono w powyższym obliczeniu obciążeń tartacznictwa innymi kosztami centrali i dyrekcyj okręgowych /Działy prawne,etaty kierownicze,dział ekonomiczny,buchalteria i kasowość etc./.

9. Koszty produkcji.

Koszty produkcji przemysłu państwowego przedstawione zostały w odpowiedziach dyrekcji na kwestionariusz oraz zbadane

na podstawie oryginalnych sprawozdań i wykonania planów finansowo-gospodarczych tartaków państwowych. Natomiast analogiczne koszty przemysłu prywatnego przedstawione zostały przez zaproszonych przez Komisję eksportów. Porównanie obu tych kalkulacyj daje następujące różnice:

Przy jednakowych cenach płaconych za fracht morski, Lasy Państwowe płacą o 1% wyższą prowizję brokerowi, niż przemysł prywatny /6% od wartości fob zamiast 5%/. Koszty przewozu kolejowego i manipulacji w porcie są według kalkulacji przemysłu państwowego o przeszło 1 zł na 1 m^3 tarcicy wyższe, niż u prywatnego /10,04 zł. wobec 9 zł przy odległości przewozu ok. 800 km. dla przemysłu prywatnego/. Wobec jednolitości taryf kolejowych istniejącą różnicę przypisać należy na odcinek opłat spedycyjnych, portowych etc. Wydajność surowca, wynosząca w tartakach państwowych 62,5% jest niższa o 3 - 5% niż podana jako przeciętna dla tartaków prywatnych. Właściwe koszty produkcji wynoszą w tartakach państwowych: przetarcie 6.20 zł., koszty handlowe, jak dzierżawa bocznic, asekuracja i spedycja 2.20 pro 1 m^3 surowca - wobec łącznej sumy 6.- zł. w przemyśle prywatnym. W sumie daje to różnicę 7 zł od 1 m^3 surowca na niekorzyść tartaków państwowych.

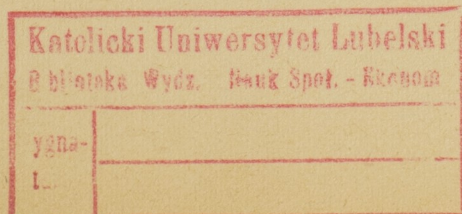
Porównanie dotyczy produkcji eksportowych bali sosnowych, przy czym cyfry dotyczące tartaków prywatnych wzięto z zakładów, wskazujących podobne metody eksportu co i Lasy Państwowe i zbliżony odsetek produkcji eksportowej. Porównanie techniczne wypada natomiast na korzyść tartacznictwa państwowego, które dysponuje znacznie lepszymi i większymi zakładami oraz o wiele większym przydziałem surowca na trak. Okoliczność ta wskazuje na możliwość znacznego zmniejszenia

kosztów produkcji państwowej w stosunku do prywatnej,z drugiej jednak strony,wobec masowości produkcji,utrudnia indywidualne traktowanie surowca,mogące spowodować duże oszczędności w kalkulacji.

10. Organizacja zbytu.

Organizacja eksportu jest dziedziną,w której Lasy Państwowe mają do zanotowania poważne sukcesy.Wprowadzenie jednolitej sortymentacji,przejście do eksportu bezpośredniego przy pomocy brokerów krajów odbiorczych,staranność w obsłudze klienta,zorganizowanie aparatu spedycyjnego w postaci "Pagedu" - postawiło eksport produkcji tartaków państwowych na poziom przodujących krajów eksportu drzewnego i zapewniły drewnu z Lasów Państwowych łatwy zbyt.

Wątpliwość natomiast wzbudza sama sortymentacja.Lasy Państwowe przejęły dla swej produkcji bez zmian klasyfikację szwedzką okręgu Hernösand.W kraju macierzystym klasyfikacja ta daje w praktyce następujące typowe rezultaty: /Unasorted/ 92%, V i VI kl. - 8%./Według klasycznych dzieł o szwedzkim drzewnictwie "Handbok of Skogsteknologi i Oxholma "Svedish Forests,Lumber Industry and Lumber Exports Trade"/.W najgorszym wypadku odsetek V i VI klasy dochodzi do 25%.Zastosowanie jej do stosunków polskich w Lasach Państwowych daje obraz zupełnie odmienny.Lasy Państwowe dopiero w ostatniej chwili udzieliły Komisji fragmentarycznych danych co do stosunku poszczególnych klas w produkcji tartaków państwowych.Tartak Augustowski dysponujący najlepszym bodaj surowcem w Polsce, wykazuje odsetek V i VI kl. 43%, inne tartaki 50 - 70% w sośnie i 44 - 70% w świerku. Dane te dotyczą tylko jednej

czwartej ogólnej ilości tartaków. Dyrekcja Naczelna Lasów Państwowych nie przedłożyła natomiast ogólnego zestawienia poszczególnych klas jakości w sprzedanej masie tarcicy. W egzemplarzach katalogów brokerów, sprzedających produkcję Lasów Państwowych w Anglii, które znalazły się w posiadaniu Komisji - a których według odpowiedzi Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych ona nie posiada - przeciętny odsetek V i VI klasy sięgał nawet do 75%, przy czym katalogi te obejmowały bardzo znaczny odsetek produkcji sprzedawanej przez Lasy Państwowe w Anglii.

Mogłoby to wskazywać na wybitnie gorszą jakość drewna polskiego z Lasów Państwowych w porównaniu z hernosandzkim, gdyby nie to, że w prywatnym eksporcie bezpośrednim przy cenach cif nie odbiegających od uzyskiwanych przez Lasy Państwowe, sortuje się według kilku systemów, w których klasa, odpowiadająca V i VI hernosandzkiej reprezentowana jest przeciętnie w 25 tylko procentach. Dowodzi to, że nie drewno polskie jest tak bardzo gorsze od szwedzkiego, tylko, że albo sortowanie Lasów Państwowych jest za ostre w stosunku do normalnego, albo uzyskiwana przez Lasy Państwowe cena cif nie osiąga poziomu, jaki uzasadniony by był jakością towaru.

Wychodząc z obliczenia, że każde 10% różnicy w ustosunkowaniu się kl. US. do V i VI wpływa w kalkulacji na cenę surowca o ok. 50 groszy i że nadmiar kl. V i VI w sortowaniu Lasów Państwowych w porównaniu z normalnym odsetkiem, nie szwedzkim, a polskim, wynosi 50%, możemy oszacować wynikłe stąd straty eksportowe względnie niedociągnięcia w cenie cif na 2.50 zł od 1 m^3 surowca.

Tak samo kwestionowany jest zbyt wysoki odsetek kl. I i II w US., powodujący, że w krajach odbiorczych wysortowuje się

z US Lasów Państwowych jeszcze znaczny odsetek drogiej stolarki,co ma być jednym z głównych momentów atrakcyjności drewna z Lasów Państwowych.Odpowiedź Lasów Państwowych na to pytanie ustala ten odsetek na 10-20%,co byłoby normalne; Komisja nie zdołała za pośrednictwem innych źródeł sprawdzić, o ile zarzuty tego rodzaju są słuszne.

Wspomniane wyżej sukcesy Lasów Państwowych na odcinku organizacji eksportu mają więc swój odpowiednik w kosztach tej akcji,które wyrażają się w wyższych kosztach produkcji /vide wyżej/ i w stratach na sortymentacji.Łączna ich suma jest ceną /premią/ jaką Państwo płaci za dysponowanie aparatem produkującym i sprzedającym w sposób zorganizowany mniej więcej 30% ogólnej polskiej wytwórczości w dziedzinie przemysłu tartacznego.

11. Ogólne wyniki finansowe tartaków państwowych.

Wyniki gospodarki tartaków państwowych podaje Dyrekcja Naczelna w załączonym zestawieniu /załącznik 1/.

System rachunkowości Lasów Państwowych został jednak uznany przez ekspertów buchalteryjnych Komisji /i to pierwszorzędne autorytety/ za zupełnie nie nadający się do zorientowania się w wynikach finansowych gospodarki przemysłowej i jej wpływu na budżet Państwa.Wynika to zarówno z niewyodrębnienia kredytów i majątku stałego,jak i braku stałej zasady układania bilansów.W każdym okresie operacyjnym zmienia się nomenklatura,jak również poszczególne sumy,co wynika z przerzucania pewnych sum składowych z jednej pozycji na drugą. Zarówno ta opinia,jak i skonstatowanie,że sporządzone przez Lasy Państwowe zamknięcia rachunkowe tartaków pomijają szereg ważnych składników,które muszą figurować w rachunkowości przemysłu prywatnego skłoniły Komisję do ~~przeprowadzenia~~ próby skorygowania po-

Źródło	Sortyment	Gatunek	1934 r. X	1934 r. XI	1934 r. XII	1935 r. I	1935 r. II	1935 r. III
Izba P.- H.w Wilnie	Surowiec tartaczny w dłużycach i klocach ad 18 cm. w c.k.i wyżej loco tartak	Sosna	-	-	18-19	18-19	18-19	18-19
	Surowiec tartaczny w dłuż. i klocach od 20 cm.w c.k. loco tartak	Świerk	11-12	11-12	11-12	11-12	11-13	11-13
Izba P.H.w Lublinie	Drewno dłużycowe w całych dłużycach z odziomkiem od 17 cm.w c.k.	Sosna	15-24	15-24	15-24	15-24	18-27	18-27
	Dłużyce zdrowe od 20 cm. w c.k.loco st.załad.	Jodła	11-13	11-13	11-13	11-13	11-13	11-13
Zrzeszenie Przemysłu i Handlu Drzewnego w Warszawie	D ł u ż y c e loco st.załad.	Sosna	-	-	15	17	17	17
Izba P.-H. w Poznaniu	Drewno dłużycowe w całych dług.najmniej 14 cm.w c.k. loco st.załad.	Sosna	20	23	23,50	23,50	23,50	22,50
Izba P.-H.we Lwowie	Kloce tartaczne 4m.długości i wyżej najmniej 25 cm. średn.zrówn.	Świerk	12,50	12,50	12,50	12,50 13,00	13,00	12,50
	Kloce tartaczne bez wyłączenia odziomków 4 m. i wyżej dług.ad.25 cm.średn. zrówn.wzwyż loco st.załad.	Sosna	-	-	-	-	-	14

danych cyfr, biorąc przykładowo rok 1934/35.

W szczególności Komisja uznała za konieczne obciążenie tartaków pełną ceną rynkową za surowiec, wynikającą z sytuacji na rynkach krajowych i zagranicznych. W stosunku do wyżej cytowanych obiekcyj Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych, Komisja zajęła stanowisko następujące: ad 1/ uznając że z punktu widzenia całości gospodarki leśnej sposób wewnętrznych zarachowań jest obojętny, Komisja właśnie dlatego zatrzymała się przy obciążeniu tartaków pełną ceną rynkową, skoro nie wpływa to w niczym na ostateczny rezultat finansowy Lasów Państwowych, a dla oceny prawidłowości funkcjonowania jednej z jego części składowej - przemysłu - stanowi jedyne możliwe do przyjęcia kryterium.

Ad 2/ Opierając się na opinii Najwyższej Izby Kontroli /r.1935/36/ x/ potwierdzonej całkowicie przez własne informacje i spostrzeżenia, Komisja nie mogła uznać za słuszną argumentację o niższej jakości surowca, dostarczanego tartakom państwowym, niż prywatnym. Komisji podawano do wiadomości sprawdzone fakty, że Lasom Państwowym oferowano za pozostałości odrzucone przez tartaki państwowe ceny wyższe, niż wynosiła cena zaliczeniowa tj. obrachunkowa za przyjęty surowiec. Uznając zastrzeżenia Dy-

x/ Sprawozdanie Najwyższej Izby Kontroli z okresu rachunkowego 1935/36 w części szczegółowej ustępu o Lasach Państwowych stwierdza: "W odpowiedzi na to /twierdzenie o gorszej jakości drewna przydzielanego tartakom państwowym/ Najwyższa Izba Kontroli zakomunikowała Naczelnej Dyrekcji Lasów Państwowych, że stwierdzony przy kontroli stan faktyczny oraz własne zarządzenia Administracji Lasów Państwowych świadczą, że tartakom państwowym dostarczano surowiec nie tylko nie gorszy, lecz nawet lepszy".

rekcji Naczelnej,że porównywanie cen uzyskiwanych za surowiec przy własnym przerobie i na rynku wolnym nie może mieć miejsca przy różnych przesłankach ekonomicznych tych typów tranzakcyj, Komisja przyjęła za poziom porównawczy cenę rynkową,nie lokalną,lecz wynikającą z koniunktur światowych, uwzględniającą wybitnie eksportowy charakter produkcji Lasów Państwowych oraz biorąc pod uwagę normalne,powszechnie w przemyśle drzewnym spotykane koszty produkcji.Tak pojęta cena rynkowa okazała się na ogół zbieżną z oficjalnymi notowaniami cen Izb Przemysłowo-Handlowych i Głównego Urzędu Statystycznego,jako też zgodna z wynikami normalnej kalkulacji handlowej dla przerobu drewna,opierającej się na istniejących każdorazowo cenach za gotowy produkt na wielkich /nie lokalnych i specjalnych/ rynkach krajowych i zagranicznych. W sprawie pośredniego wpływu drewna,asygnowanego taniej dla tartaków własnych na pozostałą część podaży,Komisja skonstatowała znakomitą przewagę przerobu własnego nad sprzedażą w ręce prywatne w zakresie sortymentu surowca tartacznego, przez co gospodarcze uzasadnienie tego argumentu odpada. Mógłby on bowiem być słuszny tylko o tyle,o ileby kosztem ofiar na nieznacznym odsetku produkcji można było dźwignąć poziom cen całości/Naprzykład dawne premie zbożowe/.Tam jednak gdzie odcinek premiowany wynosi 2/3 całości /1.400.000 surowca tartacznego i dyktowego, 700.000 surowca na cios/, nie może być mowy o pokryciu na pozostałej 1/3, /1.000.000 m^3 surowca tartacznego w hurtowej sprzedaży/.Wreszcie co do zasady bonifikat dla przemysłu wypłacalnego - Komisja nie mogła jej uwzględnić,skonstatowawszy,że i przemysł prywatny

wzięty jako całość oznacza się /na podstawie cyfr,przytoczonych przez Dyrekcję Naczelną/ bardzo wysokim stopniem wypłacalności i ponieważ ewentualna bonifikata z tytułu stałości odbioru i wypłacalności musiałaby mieć wpływ vice versa na wyższy poziom dochodowości tartaku uprzywilejowanego w stosunku do pozbawionego tych przywilejów,co w sumie musiałoby się zniwelować.

Niezależnie od tego Komisja skonstatowała,że różnica w cenach rynkowych na drewno w porównaniu do ceny,po której asygnowano surowiec tartakom państwowym pokrywa się i ma swe uzasadnienie w przytoczonych wyżej różnicach w kosztach produkcji i w sposobie sortowania Lasów Państwowych,co dla celów wykazania właściwego porównania warunków i efektów pracy przemysłu państwowego i prywatnego uzasadnia całkowicie przyjęcie dla tartaków państwowych jako bazy,rynkowych cen surowca.

Ustaleniu właściwej ceny rynkowej,po jakiej powinny być zarachowywane kłody tartaczne przemysłowi państwowemu i po jakiej były one faktycznie sprzedawane przemysłowi prywatnemu - poświęciła Komisja wiele uwagi,traktując problem ten jako kluczowy dla zagadnienia oceny funkcjonowania państwowego przemysłu tartacznego.Zebrany materiał przedstawia się następująco:

1/ Cena hurtowa 1 m^3 kłód tartacznych według Głównego Urzędu Statystycznego wynosiła w r.1934 zł 22.8, w r.1935 zł 21.8, przy czym Główny Urząd Statystyczny oblicza ceny drewna z uwzględnieniem przede wszystkim materiałów nadsyłanych mu przez Dyrekcję Naczelną Lasów Państwowych.

2/ Notowania cen Izb Przemysłowo-Handlowych itp.

3/ Kalkulacja wsteczna ceny surowca loco tartak przeprowadzona przez ekspertów,wychodząc z cen rynkowych gotowego towaru na rynkach zagranicznych i krajowych,ze składu gatunkowego produkcji,odpowiadającego stosunkom w tartakach państwowych i normalnych kosztów produkcji.

Dla sezonu 1934/5 cena ta według zgodnych ekspertyz wynosi dla wschodnich i południowych centrów produkcji za 1 m^3 sosny 19-21 zł dla świerku i jodły 15-16 zł.

4/ Ceny użytku sosnowego,sprzedawanego w hurcie /a więc prawie wyłącznie kłód sosnowych,gdyż użytku "chłopskiego" żerdzi,tyk itp. w hurcie się nie sprzedaje/ za 1 m^3 loco las na pniu wynosiły w sezonach 1934/35 i 1935/36 w złotych: grudzień 21.52 i 21.75, styczeń 19.61 i 21.20, luty 19.05 i 20.39, marzec 18.24 i 19.22, kwiecień 16.73 i 17.81. Na ścięcie i transport do tartaku należy szacunkowo dodać do tych cen przeciętnie 4-5 zł./cena drewna asygnowanego tartakom państwowym rozumie się natomiast loco skład tartaczny/.Ponadto należy wziąć pod uwagę,że przydział drewna tartakom państwowym uskutecznia się z początkiem sezonu,gdy ceny drewna normalnie mają poziom najwyższy.
/vide Las Polski Nr.6 Rok XVI str.209 artykuł I.Ł. "Kształtowanie się cen użytku drzewnego w roku gosp.1935/36/.

5/ Według wykresów,opracowanych przez Dyrekcję Naczelną Lasów Państwowych na wystawę leśną,urządzoną w r.1936 w ramach Targów Lwowskich,przeciętna cena drewna tartacznego w poszczególnych fazach obróbki wynosi za 1 m^3 w zł. na pniu 18.-, po wyróbce 19.- na składzie tartacznym 21.70.

6/ Przedłożone Komisji przez Dyrekcję Naczelną L.P. zestawienie,ilustrujące rezultaty otrzymane przez Lasy Pań-

stwowe w r.1935/36 wykazuje,że wartość drewna asygnowanego do przerobu na zakładach mechanicznej obróbki drewna /a więc inclusive droga olsza dyktowa/ wynosiła przeciętnie na 1 m^3 zł 17.47 /zawsze loco skład tartaczny/.Cena przeciętna natomiast drewna użytkowego obejmującego prócz kłód tartacznych tanie drewno użytkowe chłopskie,kopalniaki,papierówkę,żerdzie itp.,sprzedawane w różnych formach na pniu aż do loco tartak,wynosiła zł 17.16.Zważywszy tę różnicę sortymentów i form sprzedaży,i wychodząc z tej drugiej ceny 17.16 zł jako stałej,cena za kłody tartaczne loco tartak powinna była się normalnie kształtować,zdaniem ekspertów **nie** niżej 25 zł /zamiast 17.47/.

Na zasadzie powyższych cyfr porównawczych i analizy wyciągów z sprawozdań z wykonania planów finansowo-gospodarczych 42 tartaków państwowych za rok 1934/35 eksperci Komisji doszli do przekonania że cena zaliczona tartakom państwowym za surowiec /vide wyżej/ była niewątpliwie niższa od ceny rynkowej o kwotę,którą bez dokładnych danych co do jakości surowca trudno jest precyzyjnie ustalić,ale których granice określić można orientacyjnie nie niżej 5 i nie wyżej 10 milionów złotych, z tym,że większość cyfr zbliża się raczej do tej górnej granicy.Do poprawionego bilansu wprowadzono jednak jako poprawkę średnią z tych cyfr 7,5 miliona zł.

Ponadto Komisja uwzględniła w poprawionych wynikach finansowych tartaków udział produkcji tartacznej w ogólnych kosztach administracyjnych Lasów Państwowych oraz obciążenia odsetkowe zgodnie z poprzednimi rozważaniami.

Tak poprawiony bilans strat i zysków przedstawia się za rok 1934/35 następująco: /Załącznik 2/.

Innych lat Komisja dla braku czasu nie mogła zanalizować.

Przeciętną zyskowność tartaków w r.1934/35 szacować można na 7,5% od obrotu /dane Izb Skarbowych/. Ponieważ obrót tartaków państwowych w r.1934/35 wynosił przeszło 40.000.000 zł przeto spodziewany dochód winien wynosić powyżej 3.000.000 zł Różnica między spodziewanym dochodem a faktycznym deficytem wynosząca ok.13.000.000 zł wskazuje, o ile jeszcze tartaki państwowe pod względem rentowności ustępują dobrze prowadzonym i w zbliżonych warunkach co do zbytu znajdującym się tartakom prywatnym.

Suma ta wskazuje również na górną granicę ogólnej zwyżki dochodów z Lasów Państwowych, jakie są jeszcze do osiągnięcia na odcinku właściwego zwaloryzowania - w ten czy inny sposób - surowca tartacznego, produkowanego przez Lasy Państwowe.

Usiłując zdać sobie sprawę czemu przypisać należy tego rodzaju wyniki gospodarcze i finansowe państwowego przemysłu drzewnego, Komisja stanęła wobec zadania, na które nie łatwo dać definitywną odpowiedź. Komisja odrzuciła z góry możliwość jakichkolwiek nadużyć o charakterze masowym, gdyż jest to wykluczone przy wysokiej etyce, poświęceniu i umiłowaniu zawodu przez personel leśny i niemożliwe przy sprawnie funkcjonującej kontroli Najwyższej Izby Kontroli Państwa. Nie może tu być też mowy o braku energii i niedołęstwie ze strony zarówno czynników kierowniczych jak i wykonawczych. Analizując te problemy, zwróciła Komisja uwagę na te poglądy, które omawiany stan rzeczy przypisują przyczynom natury strukturalnej i organizacyjnej, a które streścić można w następującym rozumowaniu:

Państwowe gospodarstwo leśne /w ścisłym tego słowa znaczeniu/

posiada tyle cech konserwatyzmu i z natury rzeczy stosuje metody na tyle w swym działaniu jednolite i powolne, że mimo swego ogromu nadaje się w zupełności nie tylko do władania publicznego i zarządu biurokratycznego lecz nawet do daleko idącej centralizacji. Inaczej ma się rzecz z przemysłem drzewnym, opierającym się na codziennych niemal fluktuacjach koniunkturalnych i na surowcu niesłychanie indywidualnym, co wymaga raczej daleko idącej decentralizacji strukturalnej z równoczesnym zespoleniem w rękach możliwie tych samych całości decyzji o losie towaru od momentu zakupu surowca aż do zrealizowania produktu.

Obecnie - struktura państwowej gospodarki leśnej polega na ścisłym zespoleniu obu tych tak różnych działów, idącym tak daleko, że nawet rachunkowo działy te tak wzajemnie się przenikają i zlewają, że nie tylko obserwator postronny ale i kierownictwo gospodarki leśnej na różnych szczeblach pozbawione jest elementów samokontroli, jakim mogłyby być ścisłe cyfry bilansowe i kalkulacyjne poszczególnych części składowych tego gigantycznego organizmu, jakim są Lasy Państwowe. Ten brak perspektywy uniemożliwia automatyczne wykazywanie i usuwanie mankamentów w funkcjonowaniu poszczególnych komórek. Kierownicy ich, uświadamiający sobie, że są tylko częściami składowymi wielkiej całości, które nie mogą mieć samodzielnego życia, popadają w rutynę i biurokratyzm. Poczucie, że dopiero suma rezultatów poszczególnych komórek będzie ujawniona i skomentowana jako rezultat prac całości - usypia czujność i samokrytycyzm nadzieją, że własne błędy będą pokryte sukcesem innej komórki lub utoną w całości. Rezultat z tego jest taki, że je-

den organizm, złożony z 400 nadleśnictw i 40 tartaków daje gorsze wyniki, niż wynosiłaby suma rezultatów nadleśnictw i każdego tartaku z osobna, pojętego jako pełno-prawna jednostka organizacyjna. Nasuwające się stąd wnioski idą w kierunku przede wszystkim oddzielenia produkcji drewna od jego przerobu, czyli lasu od tartaków, nie w sensie niemożności skupienia w jednym ręku tytułu własności obu tych działów gospodarki, lecz w sensie ustrojowym. Że istnieją tu te głębokie różnice ustrojowe: dowodzi tego choćby fakt poddania obu tych gałęzi produkcji pod zupełnie inne prawodawstwo, z jednej strony agrarne /ustawa o ochronie lasów, podatek gruntowy itp./ z drugiej przemysłowe /prawo przemysłowe, kodeks handlowy, podatek przemysłowy itp./.

Z drugiej strony oddzielona od lasu organizacyjnie produkcja tartaczna musi być zdecentralizowana tak daleko, jak pozwala na to zasada kompromisu między okolicznościami uzasadnionymi wyżej wspomnianą rolą surowca i koniunktury a nakazem pewnej koordynacji wysiłków równorzędnych jednostek organizacyjnych i wspólnej taktyki w polityce sprzedażnej. W praktyce powinno to znaleźć wyraz w utworzeniu z poszczególnych dużych tartaków lub z zespołów tartaków małych, lecz terytorialnie skoncentrowanych samodzielnych jednostek gospodarczych o zupełnie wyodrębnionej rachunkowości, opartych o system zaopatrywania się w surowiec w nadleśnictwach na warunkach zakupu po cenach rynkowych - nie przydziału po cenach wyznaczonych - oraz współdecyzji z centralną organizacją sprzedażną w sprawie tranzakcji. Rolą centrali byłoby tu koordynowanie polityki produkcyjnej i sprzedażnej "sfede-

rowanych" tartaków wzgl.ich grup,uzgadnianie z nimi warunków umów o sprzedaż towaru w kraju i zagranicą,a nie wyręczanie ich w tej funkcji i narzucanie do wykonania umów,zawieranych przez czynniki,z produkcją się nie stykające i za nią osobiście nie odpowiedzialne.

Abstrahując od momentów wychowawczych /o czym później/ dałoby to niewątpliwie rezultaty gospodarcze i finansowe lepsze od dzisiejszych i wtedy dopiero spowodowałoby taki stan rzeczy,w którym tartak,nie będąc celem sam w sobie lecz środkiem do najlepszego zwaloryzowania produkcji Lasów Państwowych,waloryzowałby ją po przez maksymalną cenę,płaconą za surowiec,a oprócz tego w własnej dochodowości miałby wyraźny sprawdzian racjonalności metod własnej gospodarki i kryterium,według którego możnaby osądzić,czy jest on tworem gospodarczym żywym,czy skazanym na zagładę.

Zastanawiając się nad tymi tezami,Komisja doszła do przekonania,że nie można im odmówić dużej słuszności i że zasługują one na to,by wypróbować ich działanie w praktyce,tym bardziej,że nie naraża to Skarbu na żadne ryzyko.

3.PAŃSTWOWY PRZEMYSŁ DRZEWNY W NIEKTÓRYCH KRAJACH EUROPY.

Dla porównania przeprowadziła Komisja kilka wywiadów co do struktury państwowej gospodarki przemysłowo-drzewnej w niektórych krajach Europy.Komisja zdaje sobie sprawę,iż są one fragmentaryczne z uwagi na brak czasu,lecz mimo to mogą dać pewne punkty wytyczne dla orientacji w naszych stosunkach.

W zakresie stosunków Finlandii,dla której drewno jest podstawą egzystencji gospodarczej i gdzie leśnictwo dysponuje

najwybitniejszymi siłami fachowymi i talentami organizacyjnymi - przeprowadzono wywiad z premierem Cajandrem b.długoletnim dyrektorem naczelnym i organizatorem fińskich lasów państwowych.Dyr.Cajander stwierdził,że wszystkie zakłady przemysłowe drzewne,w których państwo ma swój udział /całkowity lub częściowy/ w liczbie 4 mają formę samodzielnych spółek akcyjnych,działających na zupełnie analogicznych zasadach, co spółki prywatne,podległych temu samemu ustawodawstwu,opodatkowaniu,traktowaniu przy zakupie surowca itp.Z stosunków fińskich charakterystyczny jest fakt,że spółce akc."Gutzeit" w której większość akcyj posiada państwo i na czele której stoi jako prezes Rady Nadz.Dyr.Cajander - została przez Dyrekcję Naczelną /Lasów Państwowych/ w Helsinki pod kierownictwem tegoż dyr.Cajandra odrzucona oferta na kupno drewna w lasach państwowych,a tranzakcje zawarte zostały z firmami prywatnymi dającymi lepsze warunki.Należy przypuszczać,że system ten daje tam najlepsze wyniki,skoro gospodarka leśna jest w tym kraju tak poważnym źródłem dochodu,od którego prawidłowej organizacji zależy sytuacja gospodarcza całego kraju.

W Estonii oddzielono już w r.1925 całą eksploatację i przerób drewna od właściwej gospodarki leśnej i utworzono dla tych celów samodzielne przedsiębiorstwo; gospodarka leśna prowadzona jest tam według normalnych szczegółowych budżetów,zatwierdzonych przez parlament,natomiast przedsiębiorstwo posiada własny plan finansowo-gospodarczy,wchodzący do budżetu lasów saldem netto.Przedsiębiorstwo otrzymuje cały etat rębny lasów do rozdysponowania po cenach obliczeniowych niższych od rynkowych,sprzedając go częściowo na potrzeby miejscowe i przemysłowe,częściowo przerabiając we własnych

zakładach.Wszelkie państwowe przedsiębiorstwa estońskie posiadają podobnie jak w Finlandii formę spółek akcyjnych. Obecnie dyskutowana jest koncepcja "zakcjonizowania" także i przedsiębiorstw drzewnych. Dla oceny metod estońskich należy jednak podkreślić różnicę, jaka zachodzi w estońskiej i polskiej polityce drzewnej. W Estonii państwo jest po nacjonalizacji lasów ich właścicielem prawie wyłącznym, a polityka sprzedażna lasów państwowych ma na celu przede wszystkim interesy konsumenta - stworzenie równomiernej i taniej podaży drzewa. W Polsce natomiast nasze Lasy Państwowe - nie będąc monopolistą - prowadzą politykę producenta i uważają swój aparat handlowy jako środek zwyżki cen drewna. Dlatego system odstępowania drzewnemu przedsiębiorstwu państwowemu drewna przez estońskie lasy państwowe po cenach niższych niż rynkowe ma zupełnie inne oblicze, niż analogiczny system stosowany przez polskie Lasy Państwowe.

W Z.S.R.R. - po różnych eksperymentach, które nie dawały pożądanych efektów gospodarczych i finansowych zatrzymano się ostatecznie na systemie daleko posuniętego zróżniczkowania funkcji gospodarczych dotyczących produkcji i przerobu drewna. Eksploatacja lasu jest tam oddzielona od przemysłowej przeróbki i powierzona specjalnym przedsiębiorstwom /Lespromchozy/, wewnątrz których - poszczególne działy np. transport, spław itp. są również wyodrębnione organizacyjnie, rachunkowo i kalkulacyjnie. Lespromchozy eksploatujące lasy sprzedają wyrobiony surowiec zakładom przemysłowym /tartaki, fabryki dykt, celulozy itp./, jako równorzędni partnerzy na podstawie normalnych umów. Samodzielność i komercjalizacja przemysłu drzewnego jest tam więc zupełna.

Stosunki w państwowym przemyśle drzewnym na Łotwie nie są jeszcze dostatecznie wykrystalizowane.Łotwa przechodzi okres silnej etatyzacji przemysłu,podyktowanej względami wyzwolenia go z pod wpływów elementów niełotewskich.

Państwo ogranicza się na razie do skupu zakładów przemysłowych,nie wytwarzając jeszcze na razie własnej koncepcji ustrojowej dla przemysłu państwowego.

4.OGÓLNE ROZWAŻANIA O ROLI PAŃSTWOWEGO PRZEMYSŁU DRZEWNEGO.

1. W dziedzinie dochodowości Lasów Państwowych.

Ponieważ tezą Lasów Państwowych jest niepodzielność gospodarki leśnej i przemysłowej,traktując tę ostatnią jako środek do lepszego wykorzystania i zwaloryzowania surowca i ponieważ ogólne wyniki bilansowe Lasów Państwowych obejmują całokształt gospodarki leśnej,Komisja zbadała również sprawę,w jaki sposób dokonywała się ewolucja na odcinku dochodowości Lasów Państwowych jako całości w dobie polityki industrializacyjnej,biorąc pod uwagę następujące przesłanki:

a/ zależność czystego zysku bilansowego Lasów Państwowych od każdorazowego poziomu cen za drewno i od wielkości wyrębu;

b/ okoliczność,że prócz zysku bilansowego dla oceny wyników pracy państwowego gospodarstwa leśnego należy uwzględnić wydatki stałe na administrację i konserwację, które nie są zależne od obu wyżej wspomnianych elementów;

c/ przyjęcie zasady, że porównanie wskaźników, uwzględniających wszystkie powyższe tezy da możność orientacji o skuteczności tych metod gospodarczych, w których wyniku osiągnięto takie właśnie efekty finansowe.

Rezultaty zawarte są w załączonych tablicach.

Zestawienie I /załącznik 3/ dowodzi, że wskaźnik dochodu brutto za 1 m^3 wyrąbanej masy był od roku wyjściowego 1927/28 stale wyższy, niż wskaźnik ceny drewna /kolumna 5 i 10/. Tłumaczy się to tym, że z postępem lat coraz to większa część produkcji spieniężana była przez Lasy Państwowe w formie przerobionej /tarcica, cios/. Powodowało to jednak równocześnie stały wzrost kosztów eksploatacji i przerobu drewna /kol.6/, powodujący, że wskaźnik dochodu netto, pojętego jako dochód brutto minus koszty eksploatacji i przerobu, ale bez odliczenia ogólnych kosztów administracji /kol.9/ utrzymywał się niemal stale na niższym poziomie od wskaźnika cen, zwłaszcza w ostatnich latach, gdy polityka industrializacyjna nabrała zdecydowanych kształtów.

Rezultaty tego zestawienia mogą być kwestionowane; dochód netto z 1 m^3 drewna nie może być porównywany bez poprawek z wskaźnikiem ceny drewna i nie przebiega do niego równolegle z uwagi na to, że gospodarstwo leśne ma corocznie nie tylko wykazać pewien dochód, lecz przede wszystkim pokryć własne wydatki administracyjne, których wysokość nie jest wprawdzie sztywna, lecz zmienia się według innych kryteriów niż cena drewna. Dlatego przeprowadzono analizę dochodowości Lasów Państwowych w zestawieniu II, metodą /załącznik 4/, uwzględniającą te momenty, objaśnioną w uwadze

2 do zest.II. Jako wyraz racjonalności metod gospodarczych stosowanych w poszczególnych latach przyjęto funkcję "K" następujących czynników: sumy zysków bilansowych i wydatków stałych, wielkości wyrębu i ceny drewna. Jeżeli przyjąć dla podstawowego roku 1927/28 wielkość "K" za 100 to wszystkie następne lata /z wyjątkiem roku 1930/31/ wykazują poziom niższy, czyli że stosowane w tych latach metody gospodarcze dawały gorsze rezultaty finansowe niż te, według jakich gospodarowały Lasy Państwowe w r.1927/28.

Wzór ten może być również zastosowany do obliczenia w jakich cyfrach absolutnych wyraża się różnica na plus lub na minus w efektach finansowych poszczególnych lat w porównaniu z rokiem wyjściowym i z uwzględnieniem momentu ceny i wyrębu. Osiąga się to przez założenie, że wskaźnik wielkości "K" stale równy jest 100 i przez obliczenie przynależnej wartości "S": Rezultaty ujęte są w zestawieniu III /załącznik 5/, z którego wynika, że bezpośrednie straty gospodarki Lasów Państwowych w 7 latach 1928/35 wyniosły prawie 100.000.000 zł. Nie są w tym uwzględnione pośrednie skutki w postaci ubytku wpływów podatkowych z przemysłu prywatnego, oprocentowania kapitałów itp. Obliczenie za rok 1936/7 na podstawie cyfr preliminarza budżetowego wskazuje, o ile preliminarz ten niższy jest od wpływu, jakiego możnaby spodziewać się od Lasów Państwowych według aktualnych cen drewna w założeniu, że dzisiejsze metody gospodarcze powinny dawać rezultaty nie gorsze od tych jakie stosowano w r.1927/28.

Dla r.1934/35 obliczona w ten sposób strata wynosi zł 16 milionów /całe gosp. leśne/. Strata ta w samym przemyśle

drzewnym - według badań Komisji /vide wyżej/ wynosi około zł 10.000.000 /6.500.000 zł bez odsetek/.W tymże roku prowadzono jednak także przeróbkę drewna w nadleśnictwach na cios itp.w rozmiarach 50% produkcji przemysłowej.O ileby przyjąć, że dawało to analogiczne straty /problem ten nie należał do kompetencji Komisji/ to oszacować je można na zł 5.000.000.- /3.250.000 bez odsetek/,wobec czego suma strat na samym tylko przerobie sięgnie 15.000.000.-/10.000.000 bez odsetek/.Porównanie tych cyfr z wydedukowaną wyżej ogólną stratą gospodarstwa leśnego w wysokości 16.000.000 zł jest sprawdzeniem dającym wynik pozytywny dla przyjętej metody obliczeniowej.

Zdając sobie jednak sprawę z orientacyjnej tylko ścisłości zastosowanej metody,Komisja nie chce z uzyskanych wyników wyprowadzać kategorycznych wniosków,ani uważać uzyskanych cyfr za ścisły liczbowy obraz rezultatów gospodarki Lasów Państwowych; sądzi jednak,że dają one podstawę do stwierdzenia,że uzasadnione są poglądy przypisujące temu okresowi raczej spadek względnej rentowności gospodarki leśnej oraz uznające przerób drewna za główną przyczynę tego spadku.

Pewnym dalszym sprawdzianem tej tezy mogłoby być jeszcze porównanie dochodowości poszczególnych dyrekcyj Lasów Państwowych z wzięciem pod uwagę - prócz innych czynników na dochodowość tę wpływających - także i stopnia uprzemysłowienia ich gospodarki.Ponieważ jednak badaniom Komisji podlegały tylko przemysłowe zakłady,a nie gospodarka leśna,Komisja nie miała tytułu do zwracania się do Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych o dane charakteryzujące ogólną dochodowość po-

szczególnych dyrekcyj,które to dane podawała dawniej Dyrekcja Naczelna w swych sprawozdaniach oficjalnych,a których publikacji zaniechała ona od czasu nasilenia polityki industrializacyjnej.

Jeżeli stan rzeczy w r.1927/28 nie był pod tym względem zadawalający /niskie ceny w niektórych umowach długoterminowych,pośrednictwo w eksporcie itp./,to era industrializacyjna nie zdołała wprowadzić zmiany sytuacji na tym odcinku,czego dowodem są możliwości poprawy istniejącego stanu rzeczy,wyrażające się w niedociągnięciu omawianego wskaźnika do 100, w czym mieści się wyżej ustalony deficyt przeróbki drewna w tartakach państwowych /nie licząc innych odcinków przeróbki drewna/.Owczesne powody,ograniczające rentowność Lasów Państwowych zostały zastąpione innymi,sama jednak rentowność nie uległa poprawie.

Można nawet stwierdzić,że właściwie poprzez industrializację nie usunięto w ogóle przyczyn niezadawalającej rentowności Lasów Państwowych w okresie z lat 1927/28 - o ile nimi było związanie się Lasów Państwowych kontraktami długoterminowymi z uprzywilejowanymi nabywcami drewna,brak swobody w wykorzystaniu koniunktury przez uwięzienie znacznej części podaży drewna w tych koncesjach,niskie ceny,płacone przez koncesjonariuszów.Dzisiejszy stan rzeczy jest bowiem prawie identyczny z ówczesnym:/większa/ część podaży drewna z Lasów Państwowych jest związane poprzez przydziały tartakom własnym /analogia do koncesji - już nie długoterminowych a bezterminowych/ - tartaki te pracując drogo płacą nadleśnictwu za surowiec tylko część ceny rynkowej /analogia do dawnych niskich

cen taksy/ - a pozostała w wolnej dyspozycji Lasów Państwowych część surowca, sprzedawanego po najwyższej cenie najbardziej sprawnemu reflektantowi - jest nadal tak mała, jak i w r.1927/28, a może i znacznie mniejsza. Tartaki koncesyjne tak samo jak obecne państwowe - usuwały nadmiar podaży surowca z rynku krajowego, zmieniały stosunek podaży do popytu dla reszty surowca.

Charakterystyczne jest również, że postulaty, jakie w imię interesu rentowności gospodarki leśnej wysuwane były przez dyr. Loreta wobec przemysłu prywatnego /vide cytowany wyżej ustęp z "5 lat na froncie gospodarczym"/ są mutatis mutandis nicią przewodnią postulatów przemysłu prywatnego wobec obecnej polityki industrializacyjnej, żądających: zniesienia uprzywilejowania w zaopatrywaniu się w surowiec tartaków państwowych /dawniej koncesjonariuszy/, płacenia cen rynkowych /dawniej zwyżka cen taksy/ sprzedawania surowca na równych warunkach najlepiej płacącemu /dawniej likwidacja systemu umów długoterminowych/.

2. Odcinek organizacji zbytu drewna w Polsce.

Na odcinku organizacji eksportu natomiast można skonstatować wyraźny postęp, o ile chodzi o odcinek objęty dawniej koncesjami a obecnie państwowym przemysłem drzewnym. Ujednolicenie metod produkcji, sortowania i sprzedaży, ubezpośrednienie eksportu, pojawienie się na rynkach odbiorczych drewna polskiego wytrzymującego porównanie z północno-europejskim w masie stanowiącej bardzo poważny odsetek eksportu drewna z Polski w ogóle - to stan rzeczy, którego nie było w r.1927/28. Na tym odcinku Komisja konstatuje jednak - poza wspomnianą

już drożyzną produkcji - nienormalny stan rzeczy w zakresie sortowania,który potwierdza wersje o jakościowym dumpingu eksportu Lasów Państwowych,względnie - co na jedno wychodzi - o zbyt niskich jeszcze cenach osiąganych przez państwowy eksport drzewny zagranicą.Nie jest wykluczone,iż jedną z przyczyn przesadnej gorliwości Lasów Państwowych w dziedzinie sortowania drzewa była reakcja przeciwko zaniedbaniom w tejże dziedzinie w okresie poprzedzającym powstanie państwowego eksportu drzewa.

Z drugiej jednak strony jasnym jest,że organizacja eksportu drewna z Polski,nawet w braku industrializacji Lasów Państwowych nie stałaby dziś w punkcie z r.1927/28,lecz wyglądałaby zupełnie inaczej.Wprowadzone w międzyczasie organizacyjne cła wywozowe od drzewa stanowią instrument mogący uporządkować odcinek jego eksportu w sposób identyczny,jak w innych artykułach eksportowych.Odcinek prywatny eksportu pod rządami ceł wywozowych wykazuje istotnie postęp w porównaniu z r.1927/28 - postęp jednakże o wiele mniejszy,niż odcinek państwowy.Zaznaczyć jednak należy,że winy nie ponosi tu sam przemysł prywatny. Industrializacja Lasów Państwowych przeprowadzona została w atmosferze mogącej w przemyśle tym wzbudzić jak największe obawy co do podstaw jego egzystencji - w szczególności co do stałości jego bazy surowcowej.Atmosfera ta i dzisiaj nie jest usunięta.Ponadto zarządzenia,porządkujące eksport państwowy wydane zostały bez zsynchronizowania i zorientowania się,czy nie przesądzają one spraw w sposób,nie nadający się do zastosowania w przemyśle prywatnym /np.przyjęcie hernosandzkich norm sortymentacji/.Wreszcie brak współpracy Lasów Państwowych u przemysłem prywatnym na odcinku organizacyj eksportowych - stałe akcentowanie odrębności Lasów Państwowych od reszty przemysłu - pozbawiło organizacje te czynnika mogącego w ich aktywizacji

odegrać rolę pierwszorzędną i rozwiązać sprawę organizacji całego polskiego eksportu drewna tak, jak to np. spowodowała kooperacja przemysłu prywatnego, państwowego i właściwych czynników rządowych w dziedzinie organizacji eksportu mięsnego na terenie Polskiego Związku Bekonowego. Z dwóch tych metod, leśnej i bekonowej, ta ostatnia dała doskonałe rezultaty na odcinku całego przemysłu mięsnego, podczas gdy pierwsza rozwiązała - nie bez niedociągnięć i dużych ofiar finansowych - problem ten na odcinku eksportu państwowego /30%/, pozostawiając resztę nietylko bez współpracy, lecz stawiając w warunki wybitnie utrudniające posunięcia organizacyjne na tym terenie.

3. Wpływ na odcinek przemysłu prywatnego.

Sytuacja przemysłu prywatnego na tle powyżej scharakteryzowanej industrializacji Lasów Państwowych przedstawia się następująco:

Przemysł prywatny przestaje być stopniowo poważniejszym klientem Lasów Państwowych. Statystyka sprzedaży drewna /hurtowej/ przeważnie w ręce prywatne przedstawia się następująco:

R. 1924	1.611.362 m^3	R. 1929/30	3.507.015 m^3
1925	5.695.398 "	1930/31	2.934.503 "
1926	6.322.092 "	1931/32	2.186.704 "
1927/3 kw./	2.912.482 "	1932/33	2.014.176 "
1927/28	4.372.941 "	1933/34	1.638.000 "
1928/29	3.489.883 "	1934/35	1.542.000 "
		1935/36	1.959.000 "

Podstawiając ceny,uzyskiwane przez Lasy Państwowe przy realizacji owego drewna /vide Panek "Las Polski" Nr.4-5 z 1936 r. uzupełnione sprawozdaniem Lasów Państwowych za lata 1924/27/ a więc kolejno 17.-,17.-,15.-,23.-,35.-,33.-,28.-, 85,19,40,13,96,11,96,14,86,14,30,15 zł./ - otrzyma się sumę ok.850.000.000.- jaką hurtowi odbiorcy wpłacili dotychczas Lasom Państwowym za surowiec,z czego większa część przypada na prywatny przemysł drzewny.

Liczby te przeczą wysuwanej częstokroć - nawet przez same prywatne sfery drzewne - tezie o słabości finansowej przemysłu prywatnego.Zasoby jego były zawsze wystarczające by zrealizować zakup surowca,co z punktu widzenia Lasów Państwowych jest najważniejsze.Dalsze fazy produkcji istotnie niekiedy ucierpiały z powodu braku środków obrotowych,co często było powodem eksportu drewna w stanie okrągłym lub zależności od pośrednictwa gdańskiego.Problem ten jest jednak do rozwiązania i na płaszczyźnie,nie dyskwalifikującej przemysłu prywatnego jako pełnowartościowego partnera.Przykłady uzyskiwania zagranicą na bardzo dogodnych warunkach kredytu na produkcję towaru przy eksporcie zorganizowanym oraz możność uruchomienia kredytów,zabezpieczonych zastawem drzewnym są tego wymownym dowodem.

Prywatny przemysł drzewny dowiódł również bezspornie swej wysokiej wypłacalności wobec Lasów Państwowych.Zadłużenie odbiorców Lasów Państwowych wynosiło bowiem w dn.30.IX. 1936 r. 38.704.955 zł.,z czego na odbiorców krajowych hurtowych przypadało 22.142.228. zł.,zagranicznych 1.979.183.- urzędy i instytucje publiczne 8.535.618,nabywców detalicznych

6.047.865. Ogółem zadłużenie odbiorców hurtowych wynosiło więc 32.700.000 zł. Bieżących zaległości było 17.700.000, zaległych ok.21.000.000 z tego nieściągalnych 3.400.000, wątpliwych 3.300.000,a będących w procesach lecz ściągal--nych ok.14.300.000 zł. Jeżeli liczby te zestawimy z wyżej obliczoną sumą,jaką uzyskały Lasy Państwowe ze sprzedaży hurtowych /850.000.000 zł/ to odsetek zaległości okaże się rewelacyjnie niski.

Należy przy tym wziąć pod uwagę,w jakich warunkach powstają normalnie zaległości.Przy kupnie w zimie surowca nabywca kalkuluje na zasadzie spodziewanej ceny realizacji tarcicy,która zwykle w okresie kryzysowym zawodziła powodując deficytowość tranzakcji.Zobowiązanie jednak wobec Lasów Państwowych istniało i było z mniejszymi lub większymi trudnościami wykonane lub egzekwowane.Analogiczny proces w tartacznictwie państwowym prowadził,w razie stwierdzenia,iż zimowe kalkulacje nie były realne - do obniżenia post factum ceny,liczonej tartakowi - czyli do umorzenia tak powstałych różnic.Umorzenia te były niekiedy b.wysokie, Najwyższa Izba Kontroli oblicza je w r.1932/33 na 1.700.000 zł.,a w r.1933/34 na 3.000.000 zł. A więc przemysł prywatny ponosił wobec Lasów Państwowych cały ciężar ryzyka chroniąc je od strat koniunkturalnych,natomiast przerób we własnych tartakach powodował konieczność odpisów o wiele przewyższających zaległości z tytułu kredytów tartakom prywatnym,które zresztą nie są jeszcze stratą,gdyż podlegają stopniowej spłacie,a odpisywane są w nieznacznych tylko kwotach w wypadku istotnej niewypłacalności.

Pomimo płacenia pełnych cen rynkowych i tak wysokiej wypłacalności prywatny przemysł drzewny jako całość jest na terenie Lasów Państwowych niezbyt popularnym klientem. Polityka Lasów Państwowych powoduje kurczenie się bazy surowcowej na jakiej pracuje przemysł prywatny.Należy tu rozróżnić jednak,że tylko część działalności industrializacyjnej Lasów Państwowych można obciążyć tym zarzutem.Przejęcie tartaku koncesyjnego we własny zarząd było zlikwidowaniem pewnej firmy,jednak nie pozbawiło nikogo poza nią źródeł surowca,gdyż i dawniej pewne obszary koncesyjne szły wyłącznie na obsługę koncesjonariusza /np.Hajnówka, Augustów,tartaki wschodnio-karpackie i inne największe zakłady państwowe/.Ujemny wpływ na zaopatrzenie się w surowiec tartaków prywatnych zaczyna się dopiero w momencie rozszerzania bazy surowcowej przejmowanych tartaków poza dawne obszary koncesyjne,powiększania ich dotacji surowcowych powodującego nieraz ruch na 3 zmiany w tartakach państwowych przy unieruchamianiu prywatnych - nota bene przy znacznie korzystniejszych finansowo warunkach sprzedaży surowca w ręce prywatne niż przy przetarciu własnym.Również i kupno lub budowa nowych zakładów,w ośrodkach.wykazujących nadmiar zakładów przemysłowych prywatnych nie jest z tego punktu widzenia uzasadniona,tym bardziej,skoro daje finansowo gorsze wyniki,niż dotychczasowy system współpracy z przemysłem prywatnym.Do tego typu wątpliwych posunięć należy uruchomienie przez Lasy Państwowe tartaku w Bydgoszczy z przydziałem 60.000 m^3 surowca,a więc w ośrodku najbardziej pod względem przemysłu drzewnego przeinwestowanym,

nota bene kapitałem w znacznej większości polskim.

Niewłaściwa dyslokacja przemysłu prywatnego - skupiającego się w ośrodkach przedwojennego przerobu drewna, podyktowanych ówczesnymi granicami politycznymi - ustępuje w dość szybkim tempie nietylko poprzez industrializacyjną działalność Lasów Państwowych, lecz i przez inwestowanie prywatne. Dziś można już powiedzieć, że wschód nie cierpi na brak zakładów przemysłu drzewnego, acz nie ma ich w nadmiarze. Dla poparcia tych procesów industrializacyjnych Rząd wydał w 1935 r. dekret o ulgach podatkowych dla inwestycyj przemysłowych na Wschodzie; na odcinku drzewnym skuteczność tego dekretu byłaby dużo większa, gdyby w parze z nim poszło uzgodnienie polityki inwestycyjnej Lasów Państwowych i zapewnienie nowopowstającym zakładom bazy surowcowej - nie przez koncesje, lecz przez pewność, że inwestujący nie znajdzie się po jakimś czasie w sytuacji wykluczającej nawet ubieganie się o zakup surowca w Lasach Państwowych, spowodowanej dalszą industrializacją Lasów Państwowych we własnym zakresie. Dotyczy to zarówno mechanicznego jak i chemicznego przerobu drewna.

Bardzo interesującym dla dalszego rozwoju przemysłu prywatnego byłaby okoliczność wychowywania przez przemysł państwowy nowych zastępów techników i handlowców drzewnych, którzy usamodzielniając się zakładaliby własne warsztaty pracy. Tą drogą możnaby znakomicie przyczynić się do wzmocnienia na odcinku przemysłu drzewnego elementu polskiego, fachowego i inteligentnego. W tym celu - należałoby oczywiście stworzyć odpowiednie podłoże psychiczne -

nie traktując służby w Lasach Państwowych jako kariery o typie urzędniczym - rozwiązać sprawę pomocy finansowej dla usamodzielniających się fachowców drzewnych i wreszcie postawić działalność przemysłową Państwa w takich warunkach, aby ona mogła być rzeczywiście szkołą dla przyszłego przedsiębiorcy samodzielnego, a nie rządziła się swymi własnymi prawami, których zastosowanie w innych warunkach byłoby niemożliwe / gospodarka surowcowa, kapitałowa, centralizacja dyspozycyj handlowych etc./. Dziś np. trudno się spodziewać, by kierownik państwowego tartaku - nie stykający się w praktyce w ogóle z zagadnieniem zaopatrzenia swego zakładu w surowiec lub ze zbytem wyprodukowanej przez siebie tarcicy, mógł być uważany za przygotowanego do podjęcia się prowadzenia na własny rachunek i ryzyko zakładu przemysłowo-drzewnego. Jest on dziś jednym z kółek wielkiego mechanizmu przemysłu państwowego, ale nie ma widoków na wyszkolenie się na przemysłowca prywatnego.

5. STWIERDZENIA I WNIOSKI KOMISJI.

Na podstawie sprawozdań Podkomisji badającej działalność tartaków będących w administracji Lasów Państwowych, sprawozdań Najwyższej Izby Kontroli Państwa, konferencyj Prezydium Komisji z udziałem delegatów Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych, rzeczoznawców oraz przedstawicieli przedsiębiorstw prywatnych, Komisja stwierdza co następuje:

1/ Tartaki będące w administracji Lasów Państwowych, ze względu na rodzaj produkcji nie posiadają cech doniosłości ogólno-państwowej.-

2/ Jest niesporne, iż posiadanie przez Państwo własnych lasów jest gospodarczo uzasadnione i pożądane, oraz, że Państwo jako właściciel lasu musi stosować w swej gospodarce leśnej metody prowadzące do najlepszych wyników finansowych z uwzględnieniem zasady ciągłości i trwałości użytkowania lasu.

3/ Jest niesporne, że naturalną jest tendencja właścicieli lasów - w tym i Państwa do industrializacji swego majątku w wypadku, gdy inny sposób realizacji wyprodukowanej masy drzewnej nie daje dostatecznych wyników finansowych, uzasadnionych sytuacją rynkową, o ile zużywane na ten cel środki materialne nie są niezbędne dla zaspokojenia wyższego rzędu potrzeb danego właściciela.

4/ Jest sporne, czy w okresie realizowania polityki przejmowania we własny zarząd i rozbudowy państwowego przemysłu drzewnego nie istniały inne możliwości, rozwiązujące problem osiągania przez Lasy Państwowe maksymalnych rezultatów finansowych i gospodarczych w oparciu się o inicjatywę prywatną, działającą w odpowiednio nastawionych ogólnych warunkach.

5/ Zebrany przez Komisję materiał daje podstawę do przypuszczenia, że państwowy przemysł drzewny, będący środkiem do osiągnięcia optymalnych rezultatów gospodarczych i finansowych przez państwowe gospodarstwo leśne, w jego obecnych warunkach ustrojowych, polegających na ściśle administracyjnym i rachunkowym zespoleniu przemysłu z lasem, /przeważnie/ ~~celu tego~~ nie osiąga i że lepsze efekty pod tym względem daje sprzedaż drzewa surowego w ręce prywatne.

6/ Oddzielenie administracyjne i rachunkowe przemysłu od lasu oraz stworzenie dla państwowego przemysłu drzewnego takich warunków,by rentowność swoją i pozytywny wpływ na gospodarkę leśnąmógł on wypracować kompresją kosztów produkcji i oszczędnością w wyzyskaniu surowca - przy usztywnionych na poziomie rynkowym cenach surowca zamiast dzisiejszej kompresji cen surowcowych przy wysokich kosztach produkcji i sortymentacji - dałoby - jak należy wnioskować - lepsze rezultaty gospodarcze i finansowe dla całości gospodarki leśnej,niż ustrój obecny.

7/ Oddzielenie powyższe nie może iść tak daleko,by przydzielać prowadzenie państwowego przemysłu innemu ministerstwu niż Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych,a to ze względu na techniczne i administracyjne powiązanie niektórych form przeróbki drzewa /np.cios/ z gospodarstwem leśnym.

8/ Osiągnięte w tych warunkach przez państwowy przemysł drzewny zyski lub straty będą najlepszym sprawdzianem jego sprawności funkcjonowania i przydatności jako instrumentu waloryzującego produkcję Lasów Państwowych.

9/ Tartaki państwowe,działające w warunkach,zbliżonych możliwie najbardziej do warunków pracy prywatnego przemysłu drzewnego - mogłyby odegrać poważną rolę w szkoleniu nowych zespołów samodzielnych przedsiębiorstw tartacznych i fachowców przemysłowo-drzewnych.

Na podstawie powyższych stwierdzeń,Komisja przedstawia Rządowi następujące

W N I O S K I

Należy:

a/ wyodrębnić tartaki państwowe z ogólnej administracji Lasów Państwowych,

b/ stworzyć z nich przedsiębiorstwo samodzielne,podległe Ministrowi Rolnictwa i Reform Rolnych,który wykonywałby zwierzchni nadzór i ogólny zarząd nad obu tymi działami produkcji.Przedsiębiorstwo to nie mogłoby być poddane komercjalizacji w myśl dekretu Prezydenta Rzplitej w r. 1927 przed jego nowelizacją w myśl oddzielnie sformułowanych wniosków Komisji,

c/ wewnątrz powyższego przedsiębiorstwa pozostawić szeroką samodzielność handlową dla poszczególnych tartaków wzgl. ich grup. W szczególności - zgodnie z zasadą odpowiedzialności kierownictwa za podległe im jednostki - poszczególne zakłady względnie ich grupy muszą mieć prawo współdecyzji w kwestii zbytu wyprodukowanych przez siebie materiałów.

d/ wprowadzić zasadę nabywania surowca przez wyodrębnione tartaki w Lasach Państwowych po cenach nie ulegających zasadniczo późniejszym zmianom i wynikających z naturalnego stosunku podaży do popytu,

e/ sprzedać lub wydzierżawić w ręce prywatne te tartaki państwowe,które ze względu na swój rozmiar lub na stan rozbudowy i poziom prywatnego przemysłu w danym rejonie nie spełniają żadnej doniosłej roli ani z punktu widzenia eksportowego,ani nie stanowią wybitnego ułatwienia w realizacji surowca /niektóre tartaki w zachodnich i środkowych województwach/,

f/ sprzedać lub wydzierżawić w ręce prywatne bez obowiązku stałego alimentowania w surowiec na podstawie umów długoterminowych te z pozostałych zakładów,które w nowych warunkach ustrojowych będą wykazywać stałe deficyty,

świadczące o niespełnieniu przez nie roli instrumentu waloryzującego produkcję Lasów Państwowych.

Z w a ż y w s z y , ż e :

Dalsze rozbudowanie państwowego przemysłu drzewnego, wyłącznie pod kątem widzenia Lasów Państwowych może ujemnie oddziałać na położenie całokształtu przemysłu drzewnego w Polsce, zwłaszcza wobec ograniczonych podstaw surowcowych, Komisja stwierdza, że:

Wszystkie dalsze inwestycje w tartacznictwie państwowym mogą być dokonywane z uwzględnieniem powyżej ustalonych zasad jedynie za zgodą Ministerstwa Przemysłu i Handlu jako odpowiedzialnego za całokształt rozwoju przemysłu drzewnego w Polsce i za zgodą Min.Skarbu, który ma możność ocenić ich znaczenie z punktu widzenia hierarchii potrzeb inwestycyjnych w Państwie.

Z w a ż y w s z y , ż e :

1/ państwowy przemysł tartaczny dokonał bardzo ważnego i pozytywnego wysiłku w dziedzinie organizacji zbytu swej produkcji zagranicą, /abstrahując od związanych z tym kosztów/,

2/ rozwój państwowego przemysłu tartacznego w jego dotychczasowych formach ustrojowych i metodach nie sprzyjał rozwojowi prac w dziedzinie organizacji zbytu większości prywatnej produkcji przemysłowo-drzewnej,

3/ proponowane przez Komisję nowe formy strukturalne i metody pracy, uwzględniające zarówno postulat większej rentowności państwowej produkcji drzewnej jak i umożliwiają-

ce ponadto kontynuowanie akcji eksportowej Lasów Państwowych, nie stałyby na przeszkodzie normalnej ekspansji i udoskonaleniu prywatnego przemysłu drzewnego jako honorujące zasady równości warunków działania oraz zdrowej konkurencji.

Komisja uważa za wskazane:

a/ wstąpienie wyodrębnionego przedsiębiorstwa tartaków państwowych do ogólnopolskiej organizacji eksportu drzewnego,

b/ uzgodnienie na tym terenie zasady jednolitej i intensywnej akcji w celu zorganizowania i udoskonalenia form całego polskiego eksportu drzewa prywatnego i państwowego.

ZAŁĄCZNIKI :

1. Rachunki strat i zysków za lata 1928/29 - 1934/35 Dyrekcji Lasów Państwowych.

2. Rachunek strat i zysków za r. 1934/35 według danych Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych.

3. Poprawiony rachunek strat u i zysków za rok 1934/5 według Komisji.

4. Zestawienie I - Porównanie wskaźnika cen drewna z wskaźnikiem dochodu netto z 1m³ /dochód brutto minus koszty eksploatacji./

5. Zestawienie II.-Wskaźniki racjonalności gospodarki Lasów Państwowych.

6. Zestawienie III-Teoretyczne zyski bilansowe obliczone w założeniu,że poziom i metody gospodarcze w Lasach Państwowych pozostają takie,jakie były w r. 1927/28.

według danych Dyrekcji Lasów Państwowych.

STRATY

Tytuł pozycji	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35
1. Administracja	370.192.92	820.139.14	812.118.48	774.261.80	1.055.105.76	977.037.54	1.118.362.90
2. Kupno surowca	9.410.553.25	17.385.832.93	11.622.939.64	11.731.252.50	12.666.585.69	14.403.393.90	19.355.430.79
3. Koszty eksploatacji	2.345.522.62	5.364.358.47	5.337.051.36	4.644.085.32	7.108.555.47	7.767.774.93	8.194.217.47
4. Koszty zbytu /transport.i inne/	384.351.79	688.445.95	1.719.050.36	2.367.457.26	6.677.678.99	6.754.298.86	12.642.769.25
5. Podatki i ciężary	20.788.59	65.046.51	222.615.13	242.607.42	269.878.58	342.983,18	333.483.66
6. Różne wyd.i koszty ogól.	347.742.28	340.219.67	153.242.32	213.553.10	451.584.38	440.828.78	337.608.31
7. Różne odpisy:							
a/amortyzacja	263.123.94	375.064.53	471.490.59	566.632.13	643.290.03	637.002.51	710.167.09
b/ inne odpisy	3.10	124.330.80	2.927.458.02	1.131.603.54	1.523.893.40	4.703.75	44.533.53
RAZEM	13.142.278.49	25.163.458.00	23.265.965.90	21.671.453.07	30.396.572.30	31.328.423.45	42.736.573.00
Z Y S K	369.202.91	1.855.760.73	-	-	-	420.232.52	1.615.265.22
BILANS	13.511.481.40	27.019.198.73	23.265.965.90	21.671.453.07	30.396.572.30	31.748.255.97	44.351.838.22

Załącznik 2.

Rachunek strat i zysków za r.1934/35 według danych Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych.

Straty		Zyski	
Tytuł pozycji	Złotych	Tytuł pozycji	Złotych
1. Administracja	1.118.362.90	1. Sprzedaż materiałów tartych i odpadków	40.818.960.97
2. Kupno surowca	19.355.430.79	2. Sprzedaż mater.produkcji ubocznej	499.808.60
3. Koszty eksploatacji	8.194.217.47	3. Różne dochody	246.467.54
4. Koszt zbytu /transp.i in./	12.642.769.25	4. Różne dopisy	2.786.601.11
5. Podatki i ciężary	333.483.66		
6. Różne wydatki i koszty og.	357.608.31		
7. Różne odpisy:			
a/ amortyzacja	710.167.09		
b/ inne odpisy	44.533.53		
RAZEM	42.736.573.00	RAZEM	44.351.838.22
ZYSK	1.615.665.22	STRATA	-
BILANS	44.351.838.22	BILANS	44.351.838.22

Załącznik 3.

Poprawiony rachunek strat i zysków za rok 1934/35

według Komisji

Straty		Zyski	
Tytuł pozycji	Złotych	Tytuł pozycji	Złotych
1. Administracja	1.618.362.90	1. Sprzedaż mater.tartych i odpadków	40.818.960.97
2. Kupno surowca	26.855.430.79	2. Sprzedaż materiałów prod. ubocznej	499,808,60
3. Koszty eksploatacji	8.194.217.47	3. Różne dochody	246.467.54
4. Koszty zbytu /transp.i inne/		4. Różne odpisy	2.786.601.11
5. Podatki i ciężary	333.483.66		
6. Różne wyd.i koszt.ogólne	357.508.31		
7. Różne odpisy			
a/ amortyzacja	710.167.09		
b/ inne odpisy	44.533.53		
RAZEM	50.736.573.00	RAZEM	44.351.838.22
ODSETKI	2.800.000.00		
ZYSKI	-	STRATA	9.984.735.00
BILANS	53.536.573.00	BILANS	54.336.573.22

Różnice: powiększone po stronie strat poz.2 przez wprowadzenie rynkowej ceny surowca /różnica o 7.500.000 poz.1 o 500.000 zł jako o udział gosp.tartacznej w kosztach administracyjnych centrali i Dyrekcji L.P. oraz sprowadzono sumę 3.600.000.- tytułem odsetek od kapitału obrotowego i zakładowego.

Załącznik 4.

Porównanie wskaźnika cen drewna z wskaźnikiem dochodu netto pro 1 m^3 /dochód brutto minus koszty eksploatacji/

Zestawienie I.

Rok	Dochód brutto w mil. zł	Wyrąbana masa w m^3	Dochód brutto przypadający na 1 m^3 wyrąban. masy /kol.2:3/		Wydatki w mil. zł.	Dochód netto w mil. zł.	Dochód netto, przypad. na 1 m^3 wyrąbanej masy /kolumna 7 i kol.3/		Wskaźnik cen drewna 1928 r. = 100,0
			Złote	wskaźnik 1927/8=100.0			Złote	wskaźnik 1927/8=100,0	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10.
1927/28	232 x/	11.060.010	21.02 x/	100,0	20	212	19.17	100,0	100,0
1928/29	187	9.339.222	20.02	95,2	35	152	16.28	84,9	93,3
1929/30	166	8.982.923	18.48	87,9	36	129	14.36	74,9	71,9
1930/31	110	7.428.693	14.81	70,5	26	84	11.31	59,0	49,5
1931/32	92	8.043.015	11.44	54,4	49	43	5.35	27,9	38,3
1932/33	108	7.379.817	14.63	69,6	58	50	6.78	35,4	38,7
1933/34	128	8.525.145	15.01	71,4	64	64	7,51	39,2	44,3
1934/35	155	9.000.000	17.22	81,9	87	68	7,56	39,4	44,0

x/ Metodę obliczeń przyjęto analogicznie do wywodów artykułu dyr. Loreta w dziele "5 lat na froncie gospodarczym".

Bilansowy dochód brutto za rok 1927/28 wynosił zł 204.000.000.- Nie może on jednak być uznany za podstawę porównawczą dla lat następnych, gdyż w roku tym realizowane były jeszcze wielkie zapasy drzewa sówkowego, znacznie tańszego od drewna z normalnej podaży, a to z powodu masowości wyrębu i niskiej wartości technicznej /drzewostany w wieku 40-60 lat przeważnie/.
Dochód 232 mil. uzyskano w założeniu, że w okresie 1927/28 i 1928/29 spadek cen rynkowych wynosił ca 5% i że wobec tego w normalnych warunkach dochód brutto z jednego m^3 byłby w roku 1927/28 wyższy o 5% niż w r.1928/29. /produkcja drewna sówkowego w r.1927 wynosiła 3.597.190 m^3 na 9.792.928 m^3 ogólnego wyrębu, a 5.067.824 m^3 ze zrębów normalnych/.

Załącznik 5

Zestawienie II.

Wskaźniki racjonalności gospodarki Lasów Państwowych.

R O K	m	d	–	–	s	k
	wyrąbana masa w m.sześc.	Wskaźnik cen drewna	Zysk bilansowy w mil.zł.	Wydatki stałe w mil.zł.	Razem /kol.4-5/	Wskaźnik /k = $\frac{s}{co. \; d \; . \; m}$
1	2	3	4	5	6	7
1927/28	11.060.010	100.0 /zr/	191,8 x/	50,0	241,8	$K_1 = \frac{241.800.000}{Co \times 11.060.010}$
1928/29	9.339.222	93,3	113,7	50,0	163,7	$K_2 = \frac{163.700.000 \times 1.000}{Co \times 933 \times 9.339.222}$
1929/30	8.982.923	71.9	83,0	50.0	133.0	$K_3 = \frac{133.000.000 \times 1.000}{Co \times 719 \times 8.982.923}$
1930/31	7.428.693	49.5	33.9	46.0	79,9	$K_4 = \frac{79.900.000 \times 1.000}{Co \times 495 \times 7.428.693}$
1931/32	8.043.015	38.3	19.4	41.0	60.4	$K_5 = \frac{60.400.000 \times 1.000}{Co \times 385 \times 8.043.015}$
1932/33	7.379.817	38.7	7,9	38,0	45,9	$K_6 = \frac{45.900.000 \times 1.000}{Co \times 387 \times 7.379.817}$
1933/34	8.525.145	44,3	19,1	36,0	55,1	$K_7 = \frac{55.100.000 \times 1.000}{Co \times 443 \times 8.525.145}$
1934/35	9.000.000	44,0	35,0	35,0	70,0	$K_8 = \frac{70.000.000 \times 1.000}{Co \times 440 \times 9.000.000}$
1936/37	9.000.000	75.0	43,0	35,0	78,0	$K_9 = \frac{78.000.000 \times 1.000}{Co \times 750 \times 9.000.000}$

Co – cena drewna w złotych w roku 1927/28.

x/ Zysk bilansowy właściwy - 1.633 mil.w zestawieniu tym wykazuje się zysk poprawiony zgodnie z zestawieniem wyjaśnionym w odnośniku z "Zestawienia I" /poprawka dochodu brutto z uwagi na drewno sówkowe/.

1/ Przyjęcie tego wskaźnika /Gł.U.S.i Instytut Koniunktur/ nie uwzględnia następujących okoliczności,korzystnych dla Lasów Państwowych:

a/ wskaźniki obliczone dla roku kalendarzowego,podczas gdy rok gospodarczy cofnięty jest o 1 kwartał,co przy stałym spadku cen stanowi okoliczność korzystną dla Lasów Państwowych;

b/ wskaźniki dotyczą tylko użytku,opał miał tendencję spadkową łagodniejszą. Wskaźniki dla całej grubizny,obliczone według okresu gospodarczego byłyby przeto wyższe.

2/ Obliczenie oparto na zasadzie,że gospodarstwo leśne ma wykazać nie tylko zyski,lecz i pokryć pewne niezbędne wydatki stałe,niezależnie od koniunktury,ceny,ilości wyrąbanego drewna itp. Dopiero suma wydatków stałych i zysku bilansowego da się porównać z fluktuacją cen, wyrębów itp.Wydatki te przyjęto na 50.000.000 za r.1927/28 - zgodnie z bilansem.Nie obejmuje one wydatków na eksploatację zależnych proporcjonalnie od wyrębu,wydatków na inwestycje fundamentalne i t.p.

Wysokość tych wydatków w latach następnych obliczono z zastosowaniem wskaźnika kosztów utrzymania,wychodząc z założenia,że w tym mniej więcej stosunku zmniejszały się koszty administracji w innych resortach i przedsiębiorstwach państwowych i że wydatki Lasów Państwowych - poza eksploatacją i inwestycjami - wykazały w tymże okresie spadek prawie analogiczny.

Załącznik 6

Teoretyczne zyski bilansowe, obliczone w założeniu, że poziom i metody gospodarcze w Lasach Państwowych pozostają takie, jakie były w r.1927/28.

/w milionach złotych/

Zestawienie III.

Rok	Zysk bilansowy realny	Wydatki stałe	S	Zysk bilansowy /szacunku/ /kolumna 4 - kol.3/	Niedobory /-/, nadpłata /+/ kolumna 2 - kol.5/
1	2	3	4	5	6
28/29	113,7	50,0	189,0	139,0	- 25,3
29/30	83,0	50,0	141,0	91,0	- 8,0
30/31	33,9	46,0	79,8	33,8	+ 0,1
31/32	19,4	41,0	66,7	25,7	- 6,3
32/33	7,9	38,0	62,4	24,4	- 16,5
33/34	19,1	36,0	82,0	46,0	- 26,9
34/35	35,0	35,0	86,3	51,3	- 16,3
ZEM	312,0	296,0	707,2	411,2	- 99,2
36/37	43,0	35,0	147,0	112,0	- 69,0

- Wskaźnik "K_1" będziemy uważali za 100 i obliczymy wskaźniki "W" w stosunku do "K_1" będą odpowiednio się równały:

$$W1 = \frac{K2}{K_1} 100; \qquad W2 = \frac{K3}{K_1} 100 \text{ itp.}$$

Przy dzieleniu wskaźników $K_2, K_3 \ldots\ldots K_9$ przez K_1, wyraz Co, występuje w tych wskaźnikach /K/ się skróci i na nasze wskaźniki "W" otrzymujemy następujące wyrażenia.

Obliczenie I.

$$W_1 \ /1928/29/ = \frac{163.700.000 \times 1.000 \times 11.100.000}{933 \times 9.300.000 \times 241.800.000} = 86,6$$

$$W_2 \ /1929/30/ = \frac{133.000.000 \times 1.000 \times 11.100.000}{719 \times 9.000.000 \times 241.800.000} = 94,4$$

$$W_3 \ /1930/31/ = \frac{79.900.000 \times 1.000 \times 11.100.000}{495 \times 7.400.000 \times 241.800.000} = 100,1$$

$$W_4 \ /1931/32/ = \frac{60.400.000 \times 1.000 \times 11.100.000}{383 \times 8.000.000 \times 241.800.000} = 90,5$$

$$W_5 \ /1932/33/ = \frac{45.900.000 \times 1.000 \times 11.100.000}{387 \times 7.400.000 \times 241.800.000} = 73,6$$

$$W_6 \ /1933/34/ = \frac{55.100.000 \times 1.000 \times 11.100.000}{443 \times 8.500.000 \times 241.800.000} = 67,2$$

$$W_7 \ /1934/35/ = \frac{70.000.000 \times 1.000 \times 11.100.000}{440 \times 9.000.000 \times 241.800.000} = 81,1$$

$$W_8 \ /1936/37/ = \frac{78.000.000 \times 1.000 \times 11.100.000}{750 \times 9.000.000 \times 241.800.000} = 53,0$$

/Liczby występujące w powyższych wyrażeniach podano w zaokrągleniu/.

Wskaźniki $W_1, W_2 \ldots\ldots W_8$ są miernikami racjonalności gospodarki w stosunku do r.1927/8. O ile są one wyższe lub niższe w r.1927/28, o tyle gospodarka danego roku może być uważana za bardziej lub mniej prawidłową w stosunku do bazy porównawczej i dająca lepsze lub gorsze efekty finansowe.

Załóżmy obecnie, że:

$$W_1 = W_2 = W_3 = \ldots\ldots\ldots = W_8 = 1.$$

t.zn. zakładamy, że sposób gospodarowania w Lasach Państwowych w latach od 1928/29 wzwyż, był taki sam, jak w r.1927/28 i oblicza się ile wynosiły wówczas sumy "S" /S - zysk bilansowy + wydatki stałe, zestawienie II, kolumna 6/, a następnie ileby w tym założeniu miał wynosić zysk bilansowy.

Otrzymamy:

S /1928/29/	=	189,0	mil.zł.
S /1929/30/	=	141,0	" "
S /1930/31/	=	79,8	" "
S /1931/32/	=	66,7	" "
S /1932/33/	=	62,4	" "
S /1933/34/	=	82,0	" "
S /1934/35/	=	86,3	" "
S /1936/37/	=	147,0	" "

KOMISJA DO ZBADANIA GOSPODARKI PRZEDSIĘBIORSTW PAŃSTWOWYCH

SPRAWOZDANIE

ze zbadania fabryk dykt będących w administracji Lasów Państwowych.

SPIS RZECZY:

ŹRÓDŁA.

1. Odpowiedzi Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych na kwestionariusze Komisji.
2. Sprawozdanie Związku Fabrykantów Dykt i Fornierów w Polsce za rok 1935 i lata poprzednie - Warszawa 1937.
3. Prasa fachowa.
4. Informacje uzyskane od przedstawicieli Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych i przedstawicieli przemysłu prywatnego.

1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PRZEMYSŁU DYKTOWEGO.

Dykta jest towarem, który nieustannie się "demokratyzuje", to jest rozszerza zakres swego zastosowania. Skala produkcji dykt jest niezmiernie różnorodna i obejmuje obecnie dykty do wyrobu skrzynek, beczułek, tanich mebli, poszczególnych elementów meblowych /blaty stołów, szuflady/ dykty na łóżka, na filungi, specjalne dykty drzwiowe, dykty do wyrobu mebli wyższych gatunków, dla przemysłu zabawkowego i radiowego, dykty na boazerie, na ściany działowe, dykty izolacyjne, karoseryjne, do wnętrz wagonowych i okrętowych, do konstrukcji namiotów i pawilonów, wreszcie szereg dykt specjalnych, a mianowicie: lotnicze, wodoodporne /do budowy łódek i kajaków/, oraz ognio - i kwasoodporne o bardzo szerokim zakresie zastosowania.

Rozpiętość cen pomiędzy różnymi typami dykt jest bardzo duża. Wahają się one w Polsce od 100 do paru tysięcy złotych /dykta lotnicza/ za 1 m^3.

Ten niezmiernie szeroki i różnorodny zakres zastosowania dykta zawdzięcza swoim zaletom technicznym, które wyrażają się w utrzymaniu wszystkich dodatnich właściwości drewna jako materiału konstrukcyjnego i wyeliminowaniu wszystkich jego cech ujemnych. Dykta jest płytą powstałą z takiego sklejenia poszczególnych elementów drewna, które zabezpiecza je wzajemnie od deformacji pod wpływem wilgoci lub zmian temperatury. Przez odpowiednie połączenie poszczególnych elementów, naprężenia panujące w nich znoszą się wzajemnie i przez to płyta dyktowa zabezpieczona jest przed skręcaniem się i kurczeniem, gdyż

jej wytrzymałość wzdłuż i w poprzek włókien jest wyrównana, ogólna zaś wytrzymałość wzmocniona x/.

Technika produkcji dykt jest ciągle jeszcze w stanie dynamicznym. Doskonalenie procesów technicznych prowadzi do coraz lepszego wyzyskania surowca i umożliwia zużytkowanie niższych jego klas.

W ten sposób wielkie masy drewna traktowane dawniej jako nadające się jedynie na opał, stają się obecnie "użytkiem", czyli odpowiednikiem rozwoju technicznego przemysłu dyktowego staje się proces waloryzacji surowca drzewnego.

Bodźcem do tego był dumping eksportowy w latach kryzysowych ze strony kilku państw produkujących dyktę, a przede wszystkim Z.S.R.R. i Finlandii. Po czterech prawie latach ostrej walki konkurencyjnej /lata 1929-32/ Z.S.R.R. i Finlandia doprowadziły obniżkę cen i jakości eksportowanych sortymentów do takich granic, które umożliwiły stosowanie dykt w całym szeregu nowych dziedzin, gdzie dotychczas stosowane były inne materiały.

Zmusiło to wszystkich producentów dykt do zużytkowywania gorszego jakościowo i tańszego materiału ażeby obniżyć kalkulację produkcji dykt i sprostać konkurencji głównych jej eksporterów.

---

x/ Powyższa techniczna charakterystyka dykt oraz cały szereg danych statystycznych i innych charakteryzujących przemysł dyktowy zaczerpnięty jest ze sprawozdania Związku Fabrykantów Dykt i Fornierów w Polsce p.t."Przemysł i Handel Dyktowy", Warszawa r.1937.

2. ROZWÓJ PRODUKCJI I WYWOZU DYKT POLSKICH.

Proces "demokratyzacji" dykty spowodował,że należy ona do nielicznych towarów,których produkcja i obroty w latach kryzysowych nie tylko się nie skurczyły,ale stale wzrastały.

Fabryki dykt istniały w Polsce jeszcze przed wojną; już wtedy polskie dykty były wywożone w dużych ilościach za granicę.

Przemysł dyktowy powstał w Polsce na Ziemiach Wschodnich gdzie znajdują się obfite drzewostany olszowe; siedliskiem tych drzewostanów są przede wszystkim nisko położone,bagniste gleby.

Przed rozpoczęciem produkcji dykt olszyna nie znajdowała szerszego zastosowania w przemyśle drzewnym i zbyt jej był ograniczony,gdyż przetarty może być tylko na deski pień zdrowy w całej swej grubiźnie,dla-tego to,do czasu wynalezienia sposobu produkcji dykt zastosowanie olszyny w przemyśle drzewnym ograniczało się,z małymi wyjątkami, do wyrobu drewna opałowego i to najniższej wartości.

Rozpoczęcie produkcji dykt w Polsce otworzyło nowe szerokie możliwości stosowania olszyny.Jak się bowiem okazało,olszyna,będąca drewnem małowartościowym w innym zastosowaniu,przerobiona na dyktę daje materiał o zaletach nie do zastąpienia przez inne drewno.

W czasie wojny światowej przemysł dyktowy na ziemiach polskich został zrujnowany.Po wojnie powraca zainteresowanie dla tego przemysłu; nie tylko zostają odbudowane przedsiębiorstwa,ale powstaje kilkanaście nowych

fabryk dykt.

Zdobyte jeszcze przed wojną doświadczenie w zakresie produkcji dykt olszowych,umożliwiło szybki rozwój odbudowanego przemysłu,który bez trudu zdobył uznanie dla swych wyrobów na rynkach zagranicznych,będących głównymi jego odbiorcami.Jak już zostało wspomniane, najważniejszą rolę dogrywały tu wysokie zalety drewna olszowego,z którego były produkowane polskie dykty.

Ilość fabryk dykt w Polsce w 1936 roku wynosiła 28. Wszystkie te fabryki były czynne,ale nie wszystkie były w pełni zatrudnione.Wykorzystanie zdolności produkcyjnej przemysłu dyktowego oceniane jest na 75%.Zdolność produkcyjna przemysłu dyktowego ma tendencję wzrostu.

Z ogólnej ilości 28 fabryk dykt - 2 zakłady stanowią własność Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych.Produkcja tych zakładów w roku 1936 stanowiła 10,5% produkcji ogólnej,udział w eksporcie dykt z Polski - około 9,8%.

Przeszło 75% ogólnej polskiej produkcji dykt wytwarzają fabryki,położone na ziemiach wschodnich,gdzie znajduje się najwięcej lasów olszowych i są dogodne wodne szlaki komunikacyjne,potrzebne nie tylko dla tańszego dowozu,ale i dla racjonalnego przechowywania surowca.

Rozwój produkcji i eksportu dykt wykazuje następująca tabela /dane Głównego Urzędu Statystycznego oraz fabrykantów dykt i fornierów w tys.m^3/:

Rok	Produkcja	Eksport	Zużycie krajowe	W %%	Eksport produkcji
1927	47	38,3	8,7		81,5
1928	64	56,6	7,4		88,4
1929	72	64,5	7,5		89,6
1930	85	52,-	33,0		61,2
1931	66	45,5	20,5		68,9
1932	79	44,0	35,0		55,7
1933	84	60,3	23,7		71,8
1934	113	75,5	37,5		66,8
1935	136	98,5	37,5		72,4
1936	156	95,0	61,0		60,9

Cyfry powyższe wykazują,że "kryzysowe" załamanie się produkcji i eksportu dykt polskich trwało tylko przez lata 1931 i 1932,po których następuje i utrwala się w obu tych dziedzinach poprawa.W ciągu dziesięciolecia 1927 - 1936 produkcja dykt wzrosła przeszło trzykrotnie,eksport zaś niemal trzykrotnie.

Rozmiary eksportu dykt z Polski i uzyskiwane ceny eksportowe,ilustruje poniżej zamieszczona tabela:

Rok	Eksport		Średnia cena za 1 m^3 wyeksportowanej dykty
	w tys.m^3	w mil.zł.	
1927	33,3	15,1	394
1928	56,6	23,0	406
1929	64,5	29,4	456
1930	52,0	21,4	412
1931	45,5	15,5	363
1932	44,0	12,8	291
1933	60,3	12,1	201
1934	75,5	17,2	228
1935	98,5	21,4	217
1936	95,0	20,9	220

Załamanie się ceny eksportowej w roku 1931,pogłębiające się jeszcze bardziej w r.1932 należy przypisać w pierwszym rzędzie kryzysowi,a ponadto rywalizacji dwóch najpoważniejszych eksporterów dykt Finlandii i Z.S.R.R.; od roku 1933 zaczął działać scharakteryzowany wyżej czynnik "demokratyzacji" dykty,czyli spadek jej ceny tłumaczący się wstąpieniem na rynek tańszych gatunków dykty.

W walce konkurencyjnej na światowym rynku dykt,Polska potrafiła utrzymać swoją pozycję.Widzieliśmy,że eksport jej pod względem ilościowym od r.1933 systematycznie wzrasta,analiza zaś obrotów międzynarodowych wykazuje,że eksport polski nie tylko wzrasta absolutnie,ale zwiększa się również jego udział procentowy w eksporcie światowym,co wykazuje następująca tablica:

	Eksport					
	w tysiącach ton			w % %		
	1933	1934	1935	1933	1934	1935
Z.S.S.R.	99,1	126,0	126,9	28,6	30,1	28,8
Finlandia	95,9	115,3	127,3	27,8	27,6	28,9
Polska	33,8	42,2	54,8	9,8	10,1	12,4
Łotwa	32,5	36,5	44,2	9,4	8,7	10,0
U.S.A.	25,0	30,0	17,5	7,2	7,1	4,0
Estonia	9,9	12,9	15,6	2,9	3,1	3,5
Niemcy	12,2	8,9	9,2	3,5	2,1	2,1
Japonia	12,8	19,8	12,0	3,7	4,7	2,7
	321,2	391,6	407,5	92,9	93,6	92,4
Pozost.kraje	24,3	26,9	33,4	7,1	6,4	7,6
Ogółem	345,5	418,5	440,9	100,-	100,-	100,-

Polska zajmuje zatem w eksporcie światowym dykt trzecie miejsce i chociaż wywozi przeszło dwukrotnie mniej niż Finlandia to jednak dystansuje państwa o tak rozległej gospodarce drzewnej, jak Szwecja i Norwegia.

Eksport dykt, który ma bardzo wielki zasięg geograficzny, kierowany jest do przeszło 60 krajów, w tym do 25 krajów europejskich i 35 pozaeuropejskich; z krajami tymi fabryki polskie mają nawiązane bezpośrednie stosunki handlowe.

Do utrzymania się na rynkach światowych dopomogło eksportowi polskiemu ustanowienie w roku 1933 premii eksportowej, która w roku 1936 wynosiła około 5,4% wartości wywozu.

3. PROBLEM SUROWCA DLA PRZEMYSŁU DYKTOWEGO.

Opisany powyżej proces demokratyzacji dykty doprowadził do wzrostu zapotrzebowania surowca i do zwyżki jego cen w ogóle, a w szczególności zwyżki cen gorszych klas, kwalifikowanych dawniej jako opał, obecnie zaś stanowiących poszukiwany "użytek".

Oczywiście proces ten ujawnił się nie odrazu i w pierwszych latach kryzysu ceny surowca uległy silnemu obniżeniu podobnie jak ceny dykty.

Powyższe załamanie się cen, ilustrują następujące cyfry: x/

	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
kaźnik n eksportowych na kty	100	111	101	89	73	47	48	46
kaźnik n olszyny	100	118	105	77	73	69	78	84

Oczywiście cyfry te przyjęte być muszą z zastrzeżeniami, gdyż obliczenie wskaźnika cen surowca, oparte rok rocznie na tych samych sortymentach, nie może całkowicie zdyskontować wpływu zjawiających się na rynku od r. 1933 gorszych klas olszyny, nie stosowanych poprzednio do przerobu na dykty. W każdym jednak razie oczywistym jest, że pomiędzy cenami głównego surowca dyktowego - olszy, a cenami dykty, powstały "nożyce", i to jest z punktu widzenia kalkulacji handlowej i eksportowej przemysłu dyktowego wybit-

x/ Vide sprawozdanie Związku Fabrykantów Dykt i Fornierów str. 72.

nie ujemną stroną waloryzacji surowca.Zagadnienie polega więc na osiągnięciu takiego kształtowania się cen surowca,któreby z jednej strony stanowiło zachętę do odnawiania drzewostanów,z drugiej zaś nie hamowało rozwoju przemysłu dyktowego.

Do waloryzacji surowca przyczynił się nie tylko wzrost wewnętrznego zapotrzebowania,lecz w dużym stosunku również wzrost eksportu.

Olszyna jest pierwszorzędnym surowcem dyktowym i najbardziej na rynkach światowych poszukiwanym,odkąd zapoznały się one z dyktą olszową eksportowaną przez Polskę i Z.S.S.R. Tylko te dwa kraje posiadają lasy olszowe i dla tego lasy te,z których surowiec jest szczególnie poszukiwany,stały się przedmiotem dużego zainteresowania importerów Niemiec,Czechosłowacji,Austrii i Szwajcarii.

W latach gdy zastosowanie dykt zaczęło się rozpowszechniać,Polska swej olszyny nie chroniła,wskutek czego rozwinął się intensywny jej eksport w stanie surowym, głównie do Niemiec.

W latach 1927 - 1929 wywieziono olszyny surowej około 350 tys.metrów sześciennych,czyli średnio około 120 tys.m^3 rocznie. W tych latach rozwinęła się również poważnie produkcja dykt w Polsce /1927 - 47 tys.m^3, 1928 - 64 tys.m^3, 1929 - 72 tys.m^3/,która zużyła blisko 460.000 m^3 olszyny,czyli przeszło 150.000 m^3 rocznie. Widzimy więc,że eksport olszyny nie wiele był mniejszy od wewnętrznego przerobu.

Tolerowanie tak intensywnego wywozu surowca olszowego przyczyniło się do rozwoju przemysłu dyktowego w krajach importujących, a gdy w r.1929 zorientowano się w szkodliwości tego wywozu i wprowadzono w Polsce jego reglamentację wytworzenie się konkurencji dla polskiego eksportu dykt, ułatwiło zaopatrywanie się w polskie surowce przez kraje konkurencyjne.

Konkurencja ta została w dodatku obostrzona wysokimi cłami przywozowymi, wprowadzonymi przez kraje, w których rozwijał się własny przemysł dyktowy, dzięki którym przemysł dyktowy w tych krajach mógł utrzymać wysoki poziom cen na produkowane przezeń dykty, a przez to też płacić w Polsce za potrzebną mu olszynę ceny wyższe, niż polskie fabryki dykt, lokujące swoją produkcję na wolnych rynkach.

Reglamentacja wywozu surowca olszowego, wprowadzona za przykładem innych krajów, chroniących swój surowiec dyktowy /Finlandia, Rosja, Łotwa, Estonia/, poważnie wywóz zmniejszyła. Wynosił on w ostatnich latach:

	1931	1932	1933	1934	1935	1936
Tys.ton	36,6	27,6	37,1	35,0	24,2	7,5
Tys.m^3 x/	48,8	36,8	49,5	46,7	34,2	10,0

Reglamentacja wywozu polegała do końca lipca 1937 r. na następujących zarządzenia:

1/ Prohibicyjne cło wywozowe wynoszące 6 zł od 100 kg, czyli 45 zł od 1 m^3, co stanowi zależnie od klasy drzewa 50 - 100% ad valorem.

2/ Przyznawanie corocznie kontyngentu wywozowego, korzystającego z cła ulgowego w wysokości 80 gr od 100 kg /czyli ok.6 zł od 1 m^3/.

3/ Poza reglamentacją pozostawały odcinki o długości poniżej 1.20 metra niezależnie od ich grubości oraz odcinki do 22 cm grubości w grubszym końcu, niezależnie od ich długości. Odcinki te t.zw. króciaki wolne są od cła wywozowego i wywóz ich jest nieograniczony.

Stosunek kontyngentu do rzeczywistego wywozu:

	1932	1933	1934	1935	1936
Kontyngent tys.ton	63	45	36,3	24,7	20
Wywóz rzeczywisty tys.ton	27,6	37,1	35,0	24,2	7,5
W tym króciaki	-	-	7,6	4,3	3,5

Przyczyną zwolnienia od reglamentacji króciaków była mała ich przydatność do wyrobu dykt, przy jednoczesnym poszukiwaniu ich przez rynki zagraniczne, które używają króciaków do wyrobu na ołówki, pudełka do cygar itp. Jednakże według opinii przedstawicieli przemysłu dyktowego, pod postacią króciaków wychodzą zagranicę rozpiłowane umyślnie odcinki olszy wysokich klas, poszukiwane do przerobu na dyktę. Z drugiej zaś strony przemysł krajowy przystosował się już do przerobu prawdziwych króciaków. Wskazywało to na konieczność odpowiedniego zreformowania

przepisów reglamentacyjnych,które obecnie w stosunku do "króciaków" chybiają celu x/ i stwarzają możliwości nadużyć.

Jak widać z poprzedniej tablicy,kontyngenty wywozowe olszy nie zawsze są wykorzystywane,co świadczy z jednej strony o trudności ich racjonalnego ustalenia, z drugiej zaś strony - o wysokim zapotrzebowaniu na olszę na rynku wewnętrznym.

Jak stwierdzono poprzednio,głównym surowcem dla przemysłu dyktowego jest olsza,obok której używane są w drobnych stosunkowo ilościach inne gatunki.

Udział poszczególnych gatunków w ogólnym przerobie na dyktę wykazuje dla r.1936 następująca tablica:

	m3	%
olsza	332,4	84,6
brzoza	47,4	12,0
sosna	9,8	2,5
dąb	1,1	0,3
klon	0,8	0,2
topola	0,7	0,2
jesion	0,5	0,1
osika,buk,lipa,in.	0,4	0,1
Ogółem	393,1	100

x/ Reforma przepisów reglamentacyjnych nastąpiła w drodze nowego rozporządzenia,ogłoszonego w Nr.51 Dziennika Ustaw 1937 r.z ważnością od dn.22 lipca 1937 r. Rozporządzenie to znosi kontyngentowanie wywozu olszy i zamiast dwóch stawek cła wywozowego ogólnej-prohibicyjnej w wysokości zł 6 od 100 kg i ulgowej dla kontyngentów w wysokości gr 80 -wprowadza stawkę jednolitą zł 1.20 od 100 kg. Stawka ta jako pięciokrotnie niższa od poprzedniej ogólnej a o połowę tylko wyższa od poprzedniej ulgowej,oddziała na wywóz olszy raczej doppingująco.Natomiast utrudniony został wywóz "króciaków",gdyż granicę grubości drewna olszowego uprawniającej do bezcłowego wywozu obniżono z 22 do 20 cm.,czyli odcinki drewna olszowego grubsze niż 20 cm. i dłuższe niż 1 m.,będą podlegały cłu wywozowemu.

Perspektywy zaopatrzenia krajowego przemysłu dyktowego w zasadniczy surowiec olszowy są przy uwzględnieniu dynamiki rozwojowej tego przemysłu niezbyt pomyślnie.

Różne oszacowania rzeczoznawców i powołanych ad hoc komisyj urzędowych określają roczny etat rębny grubizny olszowej na najbliższe dziesięciolecie w granicach od 720 do 940 tysięcy metrów sześciennych, przy czym przypuszcza się, że jeszcze przez parę lat wyrąb faktyczny będzie większy /około 1 miliona m^3/ wobec niezakończonego jeszcze procesu likwidacji służebności.

Odsetek "użytku" zdatnego do wyrobu dykt wynosi przy obecnych warunkach technicznych od 24 do 27% ogólnej masy wyrąbanej grubizny, czyli średnio około 25%. Dla produkcji 1 m^3 dykty zużywa się surowca dyktowego około 2,5 m^3. Dykt olszowych wyprodukowano w r.1936 około 125 tys.m^3. Zastosowując te współczynniki otrzymamy, że masa wyrąbanej grubizny niezbędna dla wyprodukowania danej ilości dykt w r.1936 wynosiła:

$$\frac{125 \text{ tys.} m^3 \times 2{,}5 \times 100}{25} = 1.250 \text{ tys.} m^3$$

Do powyższej sumy trzeba jeszcze dodać ilość grubizny zużytej na wywóz. W roku 1936 wywieziono 7,5 tys.ton, czyli 10 tys.m^3, co przy współczynniku 25% odpowiada 40 tys. m^3 grubizny.

Zatem ilość ogółem wyrąbanej w r.1936 grubizny olszowej wynosi w przybliżeniu około 1.300 tys.m^3.

Ponieważ zaś najbardziej optymistycznie obliczony roczny etat grubizny olszowej na lata najbliższe nie przekra-

cza jednego miliona m^3 - wynika stąd wyraźny niedobór surowca olszowego już przy obecnym poziomie produkcji dykt. Tymczasem zdolność wytwórcza istniejących obecnie fabryk dykt nie jest w pełni wyzyskana; w budowie zaś znajdują się dwie nowe fabryki.

Problemat surowcowy występuje więc w tym szacunkowym obliczeniu niezmiernie ostro i sytuacja ta nakazuje polityce gospodarczej Państwa najwyższą troskę o to, ażeby istniejące drzewostany olszowe chronione były od dewastacji i należycie odnawiane. Sytuacja nakazuje nadto zapobieżanie wywozowi zwłaszcza wysokich klas surowca pod postacią króciaków.

Problem surowca olszowego może być złagodzony przez lepsze techniczne wyzyskanie tegoż surowca oraz przez stosowanie surowców zastępczych.

Stopień wyzyskania grubizny olszowej nieustannie postępuje naprzód siłą rzeczy, wskutek podaży na rynek coraz gorszych klas surowca. Granice tego postępu wyznacza jednakże opłacalność produkcji. Im większy odsetek grubizny przyjmuje się na surowiec dyktowy, tym gorsza jest jego jakość i jakość wytworzonej dykty, tym mniejsza wydajność i tym wyższe koszty produkcji. Związek Fabrykantów Dykt i Fornierów obliczył, że przy stosowaniu kloców o średnicy poniżej 18 cm. sprawność łuszczarek jest o 53% mniejsza niż przy klocach o średnicy 30 cm., wydatek zaś surowca na 1 m^3 dykty wzrasta odpowiednio z 2,10 m^3 do 3,5 a nawet do 4 m^3. Gorszy gatunek surowca nie daje dostatecznej ilości fornierów, odpowiednich na "koszul-

ki" /zewnętrzne warstwy dykt/,czyli "nie pokrywa sam siebie",co zmusza do produkowania grubszych płyt lub gorszych klas dykty,a więc obniża rentowność produkcji.

Wśród zastępczych surowców dyktowych pierwsze miejsce zajmuje brzoza.Stanowi ona podstawę przemysłu dyktowego w Finlandii,nie posiadającej olszy.Właściwości techniczne brzozy są niższe od olszy,przede wszystkim nie daje ona dostatecznej ilości materiału na koszulki,tj. "nie pokrywa sama siebie".Stopień użytkowego wyzyskania ogólnej masy grubizny brzozowej wynosił/w lasach państwowych/ w roku 1934/35 około 8%,w r.zaś 1935/36 około 12%. Wskazuje to na możliwość szerszego stosowania brzozy do wyrobu dykt.Roczny przyrost brzozy szacowany jest bardzo różnie w granicach od 240 do 1.200 tys m^3 grubizny.Przy 12% użytku dawałoby do od 24 do 144 tys m^3 surowca dyktowego.

Wywóz brzozy jest wolny i wyniósł w r.1935 25 tys. ton,czyli około 30 tys.m^3,a więc ogromny odsetek krajowej podaży użytku brzozowego.W miarę rozwoju przeróbki brzozy na dykty w ogóle,a w szczególności na dyktę wyższej jakości,na dyktę lotniczą,najcenniejszą,polityka gospodarcza Państwa powinna uwzględnić zapotrzebowanie brzozowego surowca ze strony przemysłu dyktowego krajowego.

Poziom niedawno podjętej krajowej produkcji lotniczych dykt jest bardzo wysoki i 9 krajów już dziś zaopatruje się w dykty lotnicze w Polsce.

Z innych zastępczych surowców sosna polska,której podaż teoretycznie jest niemal nieograniczona,nie nada-

je się w praktyce do wyrobu dykt wskutek nadmiernej żywiczości i wysokich kosztów odżywicowania.

Dębina fornierowa stanowi cenny surowiec dla dykt fornierowych, tj. płyt olszowych oklejonych fornierem dębowym.

Podaż dębiny fornierowej wynosi zaledwie kilka tysięcy metrów sześciennych rocznie.

Udział Lasów Państwowych w ogólnej podaży surowców dyktowych przedstawiałby się w przybliżeniu jak następuje, przyjmując, że podaż surowca w lasach państwowych i prywatnych jest proporcjonalna do ich obszaru.

	Olsza		Brzoza		Dębina		Razem	
	Obszar tys.ha.	%	Obszar tys.ha	%	Obszar tys.ha	%	Obszar tys.ha	%
Lasy Państwowe	136,1	33	118,1	30	110	40	364,2	33,6
Lasy Prywatne	275,9	67	280,0	70	164	60	719,9	66,4
Razem	412,0	100	398,1	100	274	100	1084,1	100

4. POWSTANIE I STAN OBECNY FABRYK DYKT ADMINISTROWANYCH PRZEZ LASY PAŃSTWOWE.

Lasy Państwowe posiadają i prowadzą we własnym zakresie fabryki dykt - w Białymstoku i w Bydgoszczy. Obie należały pierwotnie do firm prywatnych i nabyte zostały z licytacji. Fabryka dykt w Białymstoku była własnością firmy E. Hasbach i wystawiona została na licytację przez jej wie-

rzyciela - Bank Gospodarstwa Krajowego.Fabryka ta miała przestarzałe urządzenia i nie była zdolna do rentownej produkcji,co też doprowadziło ją do upadku.Lasy Państwowe początkowo /od wiosny 1932 r./ fabrykę dzierżawiły,przy czym oddanie jej w dzierżawę Bank Gospodarstwa Krajowego uzależnił między innymi od przyjęcia przez Lasy Państwowe zobowiązania wykupu tej fabryki w razie wystawienia jej na licytację.Nastąpiło to w dniu 23 listopada 1933 r.za cenę zł 600.000.- Wartość nowych inwestycyj technicznych poczynionych przez Lasy Państwowe od chwili nabycia do dnia 1.XII.1936 r. wynosi zł 154.123, koszt nowowzniesionych budynków i kapitalnego remontu istniejących,wynosił w tymże okresie zł 61.279, ogółem zatem wartość książkowa fabryki wynosi zł 815.402.-

Fabryka w Bydgoszczy,wybudowana jeszcze przed wojną przez Niemców nastawiona była na wytwarzanie wyłącznie płyt stolarskich systemu Kümmela - świeżo wówczas wynalezionym,głównie z desek sosnowych z okolicznych tartaków, które w tym czasie,jak wszystkie tartaki pograniczne zaboru pruskiego,przecierały na wielką skalę drzewo surowe sprowadzane z b.zaboru rosyjskiego.Po wojnie fabryka odkupiona została od Niemców przez grupę przemysłowców z Rosji,która zamierzała przestawić ją na produkcję dykt, cieszących się co raz rosnącym popytem.Wymagało to jednakże kompletnego przerobienia wszystkich instalacyj i zainwestowania szeregu nowych.Właściciele rozpoczęli przebudowę fabryki lecz nie podołali jej ciężarom i fabryka poczęła chylić się do upadku; w parę lat później

sprzedana została przez banki wierzycielskie firmie "Multiply",która kontynuowała modernizację fabryki,lecz z braku kapitału znalazła się pod bilansem.

W tej sytuacji,fabryka wystawiona została na licytację i nabyta przez Lasy Państwowe za cenę zł 600.000.- ustaloną w wysokości odpowiadającej należnościom głównego wierzyciela - Towarzystwa Kredytowego Przemysłu Polskiego oraz innym należnościom uprzywilejowanym.Fabryka została nabyta w styczniu 1935 r.,uruchomiona zaś - dnia 16.IV.1936 r.,czyli na jej przebudowę,modernizację i nowe instalacje zużyto około 15 miesięcy.Koszt nowych instalacyj wyniósł zł 656.296, koszt nowych budynków i remontu starych - zł 190.000,ogółem zatem wartość książkowa fabryki wynosi zł 1.446.296. W liczbie aktywów fabryka posiada nieuregulowaną należność firmy Multiply za nabywany od Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych surowiec,która to należność wynosi zł 200.000 i jest obecnie przedmiotem dochodzenia sądowego od żyrantów.

Fabryka w Bydgoszczy jest obecnie jednym z największych zakładów w Polsce.Ze strony prywatnego przemysłu dyktowego podnosi się przeciw tej fabryce zarzuty, że jej geograficzne położenie,odległe od źródeł surowca obciąża kalkulację wysokim kosztem przewozu surowca.

Produkcja dykt w obu fabrykach w kampanii 1935/36 wynosiła:

w Białymstoku	-	8.542 m^3	
w Bydgoszczy	-	5.580 m^3	/od 16.IV.1936 do 30.XI.1936/
Razem		14.122 m^3	

co stanowi około 10,5% ogólnej produkcji krajowej dykt.

Stosunek ilościowy surowca z Lasów Państwowych przerabianego we własnych fabrykach dykt i sprzedawanego, przedstawiają następujące tablice:

I. O l s z a.

Kampania		Pozyskano lub projektowano do pozyskania tys. m3	Zakupiono dla własnych fabryk tys. m3	%	Sprzedano tys. m3	%	Liczba fabryk dzierżawionych lub własnych
1931/32	pozyskano	44	15	34,1	29	65,9	3
1932/33	projekt.	61	36	59,0	25	41,0	3
1933/34	projekt.	51	31	60,8	20	39,2	1
1934/35	pozyskano	78	28	35,9	50	64,1	1
1935/36	projekt.	59	52	88,1	7	11,9	2
1936/37	projekt.	89	61	68,5	28	31,5	2

II. B r z o z a.

1931/32	pozyskano	6,0	5	83,3	1,0	16,7	3
1932/33	projekt.	5,5	5	90,9	0,5	9,1	3
1933/34	projekt.	10,0	9	90,0	1,0	10,1	1
1934/35	pozyskano	27,0	8	29,6	19,0 x/	70,4	1
1935/36	projekt.	26,0	7	27,0	19,0 x/	73,0	2
1936/37	projekt.	40,0	10	25,0	10,0 xx/	25,0	2

---

x/ Głównie na eksport; na rynek krajowy drobne ilości.

xx/ Zadna tranzakcja jeszcze nie zakończona; w toku pertraktacje wyłącznie na eksport.

Z tablic tych wynika,że w zakresie olszyny Lasy Państwowe,dysponują około 1/3 jej etatu rębnego,wyrzucają na rynek /głównie krajowy/ od 30 do 65% wyrąbanego użytku,czyli 10-20% całej podaży olszowego surowca dyktowego.Wynika również wyraźna tendencja do zwiększania przerobu olszyny we własnych zakładach,a zmniejszenia sprzedaży firmom prywatnym.

W zakresie brzozy natomiast Lasy Państwowe sprzedają na rynek krajowy drobny tylko ułamek ogólnej masy użytku, zużytkowują we własnych fabrykach około ¼ części, większość zaś użytku, jak dotąd wywożą.

Udział poszczególnych gatunków surowca dyktowego w produkcji fabryk państwowych i prywatnych trudny jest do obliczenia,wobec braku odnośnej statystyki dla fabryk prywatnych.W fabrykach państwowych wykorzystanie surowca brzozowego w stosunku do olszowego,przedstawia się jak 28 do 72 natomiast w fabrykach prywatnych,odsetek wykorzystania brzozy jest niższy.

Produkcja fabryk państwowych nie obejmuje wszystkich typów i gatunków dykt,wyrabianych przez przemysł prywatny,który ma za sobą kilkadziesiąt lat istnienia i obejmuje dwadzieścia sześć fabryk.

Zainteresowane w rozszerzeniu przerobu drewna,dotychczas nie wyzyskanego,fabryki państwowe zwróciły specjalną uwagę na wyrób średnich gatunków dykt z drewna brzozowego i mają w tej dziedzinie zasługi pionierstwa, natomiast produkcja najwyższego gatunku dykt lotniczych do celów lotnictwa,jest zasługą przemysłu prywatnego.

Koncentrując się na pewnych ściśle opracowanych typach dykt, fabryki państwowe doszły w tych dziedzinach do standaryzacji swej produkcji, dzięki czemu zapewniły sobie zbyt i na rynku wewnętrznym i na rynkach zagranicznych, z których dotychczas opanowały 29 z systematyczną tendencją do zdobywania nowych.

Państwowe fabryki dykt korzystają z premij eksportowych narówni z prywatnymi. W ogólnej sumie państwowe fabryki dykt otrzymały tytułem premii eksportowej w okresie od 10.X.1933 do 30.IX.1936 r. zł 170.522.41.

5. WYNIKI EKSPLOATACYJNE PAŃSTWOWYCH FABRYK DYKT I ICH RENTOWNOŚĆ.

Rentowność Państwowych Fabryk Dykt "samych w sobie" jest sprawą trudną do ustalenia. Decydującą rolę odgrywa tu sposób wyceny surowca zużytego do przerobu, oraz wyceny remanentów, co w wypadku połączenia właściciela surowca i fabryki w jednej osobie jest oczywiście kwestią dowolnego zaliczenia.

Państwowe fabryki dykt otrzymują od Dyrekcji Naczelnej przed początkiem każdego okresu operacyjnego szczegółowe plany finansowo-gospodarcze, w końcu zaś każdego okresu składają sprawozdania rachunkowe, które są właściwie rozwiniętymi rachunkami strat i zysków. Odrębnych formalnych bilansów fabryki dykt nie sporządzają, a ich aktywa i pasywa objęte są bilansami właściwych terytorialnie dyrekcji Lasów Państwowych. Poza tym państwowe fabryki dykt stosują kalkulację sporządzoną według następującego wzoru:

A. <u>Ogólne koszty przerobu</u>, tj. płace personelu administracyjnego różne świadczenia osobowe, podróże służbowe i przesiedlenia, pomieszczenia, wydatki biurowe, remont i konser-

wacja ruchomego i nieruchomego inwentarza administracyjnego; podatki stałe, asekuracja fabryki, opieka nad robotnikami, świadczenia kulturalno-oświatowe i t.p.

B. Bezpośrednie koszty przerobu, tj. robocizna zasadnicza w poszczególnych etapach produkcji, a więc na składzie surowca, w parni, w wykończalni dykt oraz w składzie dykt.

C. Pośrednie koszty przerobu, tj. płace pracowników umysłowych, robocizna pomocnicza w poszczególnych etapach produkcji, materiały pomocnicze i narzędzia, remont i konserwacja inwentarza przemysłowego, różne świadczenia na rzecz pracowników umysłowych i robotników oraz na produkcję uboczną.

D. Amortyzacja. W latach 1932/33 i 1933/34 amortyzacja była obliczana tylko od inwentarza ruchomego, stanowiącego własność Administracji Lasów Państwowych, ponieważ fabryka w Białymstoku była wtedy prowadzona na zasadzie umowy dzierżawnej, zaś fabryka w Bydgoszczy w ogóle nie była objęta administracją Lasów Państwowych.

Koszty amortyzacji obliczane są według następujących stawek:

1/ od inwentarza martwego 10%
2/ " " żywego 10%
3/ " wartości budynków mieszkalnych i gospodarczych

a/ murowanych 2%
b/ drewnianych 4%

4/ od wartości zakładów przemysłowych

a/ budowle 4%
b/ urządzenia 8%

Należy zaznaczyć, iż w okresach ubiegłych amortyzacja nie odpowiadała ściśle wartości majątku, co fabryki tłumaczą tym, że /zwłaszcza w fabryce w Bydgoszczy/ majątek ten był w toku powstawania, zaś obiekty nabyte w toku przeszacowywania.

Zestawiona według powyższych zasad kalkulacja wyniosła na 1 m^3 dykty

	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36 /projekt/
Ogólne koszty przerobu	7,53	7,41	5,-	5,61
Bezpośrednie koszty przerobu	59,08	39,56	33,58	33,82
Pośrednie koszty przerobu	31,73	47,92	31,72	41,47
Amortyzacja	0,03	0,13	1,59	2,88
	98,37	95,02	71,89	83,78

Obliczone według tych zasad wyniki eksploatacyjne fabryki w Białymstoku przedstawiają się w okresie 1933-36 jak następuje:

Rok 1933/34	- strata	zł	74.480.53
" 1934/35	- zysk	zł	315.536.51
" 1935/36	- zysk	zł	153.036.30
" 1936/37 /preliminarz/	- zysk	zł	114.969,--

Wartość tak obliczonych wyników jest względna wobec tego, że jeden z najistotniejszych składników kalkulacji tj. koszt surowca przyjmuje się do kalkulacji tylko orientacyjnie.

Wobec tego Komisja nie wdawała się w bliższą analizę cen,po jakich zaliczano państwowym fabrykom dykt dostarczany surowiec,bo ścisła analiza mogłaby być dokonana tylko w związku z całokształtem gospodarki Lasów Państwowych, które nie podlegały badaniom Komisji.W każdym razie ceny zaliczeniowe własnym fabrykom były niższe od cen jakie zmuszone były płacić fabryki prywatne.Cena przeciętna za m^3 drewna olszowego - osiągana przez Lasy Państwowo franco wagon stacja załadowcza,uzyskiwana w tranzakcjach krajowych i eksportowych włącznie,wynosiła:

1932/33	-	zł	46
1933/34	-	"	51
1934/35	-	"	49
1935/36	-	"	50,12

Natomiast ceny zaliczeniowe własnym fabrykom według obliczeń Lasów Państwowych wynosiły w r.1935/36 około 36,08 zł.

Przyjmując,że obliczenie to jest cśisłe,porównanie cen zaliczeniowych surowca własnym fabrykom,z cenami jakie płacą Lasom Państwowym fabryki prywatne,jest tym bardziej utrudnione,iż fabryki państwowe prócz zakupowanego surowca,posiadają znaczne remanenty z lat ubiegłych,kiedy cena była niższa.Na przykład w roku 1935/36,na ogólną sumę 16.997 m^3 surowca olszowego przerobionego w państwowej fabryce w Białymstoku - 12.251 m^3 stanowił remanent z lat ubiegłych,a tylko 4.746 m^3 nowozakupiony surowiec.Cena jednostkowa remanentu zaliczona była po 26,74 zł za jeden m^3, nowo otrzymany surowiec po 50,44 zł, a więc po cenie niemal dwa razy wyższej.Wobec wzrastających cen surowca,zaliczanie remanentu po cenach dawnych,całkowicie zmienia kalkulację; w tych warunkach Komisja zmuszoną była zrezygnować z ceny rzeczywistej rentowności państwowych fabryk dykt.

6. UZASADNIENIE ISTNIENIA PAŃSTWOWYCH FABRYK DYKT.

Jak wyżej wspomniano zdolność wytwórcza polskiego przemysłu dyktowego wykorzystana jest obecnie tylko w około 75% a sytuacja ta była jeszcze gorsza w przełomowym roku 1933, kiedy Lasy Państwowe nabyły pierwszą fabrykę.W tych warunka powstania państwowego przemysłu dyktowego nie można uznać za usprawiedliwione względami o doniosłości ogólno-państwowej.To też Lasy Państwowe wysuwają w obronie własnych zakładów przetwórczych dyktowych inne argumenty,a mianowicie przede wszystkim wspomniany argument waloryzacji surowca. Przedstawiciel Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych w jednym ze złożonych Komisji referatów w następujący sposób formułuje pogląd Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych,na zagadnienie Państwowych Fabryk Dykt:

"Lasy Państwowe przy prowadzeniu własnych fabryk dykt nie kierują się zasadą stosowaną przez fabryki prywatne- wykazywania takich lub innych dochodów z produkcji,lecz wynik eksploatacji wyrażają w formie wygospodarowanej ceny surowca".

Tezę tę należy rozumieć w ten sposób,iż wyniki operacyjne własnych fabryk dykt interesują Dyrekcję Naczelną nie z punktu widzenia rentowności procesu fabrykacji dykt, lecz z punktu widzenia rentowności swego gospodarstwa leśnego.

Lasy Państwowe twierdzą,że po przystąpieniu przez nie do własnej fabrykacji dykt zwiększyła się stosunkowa ilość "użytku"olszowego w okresie od 1932 r.do 1936 roku

z 15 do 27% wyrąbanej masy grubizny,czyli blisko dwukrotnie,w brzezinie zaś- prawie pięciokrotnie i że możność przerabiania surowca we własnych zakładach zmniejszyła, jeśli nie usunęła całkowicie straty z powodu zbyt rygorystycznego brakowania surowca przez nabywców.Według referatu Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych nadesłanym w odpowiedzi na kwestionariusz Komisji,odsetek zbrakowanego w poszczególnych lasach jakości surowca wynosił w roku 1931/32 w różnych dyrekcjach Lasów Państwowych dla poszczególnych tranzakcji sprzedaży olszy 31%,34% a nawet 37%.W tymże referacie Dyrekcja Naczelna Lasów Państwowych pisze:

"Porównanie cen,po jakich asygnowany jest surowiec do własnych fabryk dykt z cenami dla odbiorców prywatnych nie jest możliwe,ponieważ odbiorcy prywatni nabywają drewno na warunkach szczególnych,odnoszących się do danej partii surowca,natomiast własne fabryki są masowym odbiorcą surowca, z góry zapewniają jego konsumcję,są odbiorcą ,który nie brakuje i nie odrzuca drewna ...... Natomiast krajowi nabywcy surowca często sortują nabywany surowiec i lepszy materiał eksportują w stanie okrągłym na rynki zagraniczne, na których ceny surowca znajdują się na wysokim poziomie. Ponad-to fabryki prywatne pokrywają znaczną część zapotrzebowania w lasach niepaństwowych i po cenach niższych,dlatego są w stanie płacić za surowiec z Lasów Państwowych częstokroć ceny wyzsze niż własne fabryki dykt".

Komisja uznaje za uzasadnione dążenie administracji Lasów Państwowych,jako dostawcy jednej trzeciej całości

krajowego surowca dyktowego,do podniesienia cen uzyskiwanych przy sprzedaży surowca; jest to zrozumiałe stanowisko największego dostawcy surowca i podobnie postępowaliby zapewnie również prywatni dostawcy surowca dyktowego.

Posiadanie własnych fabryk dykt może przyczynić się do uniezależnienia od zbyt wysokich wymagań stawianych przez prywatnych nabywców surowca.Korzyści te jednak nie mogą usprawiedliwiać dążenia do posiadania własnych fabryk za wszelką cenę,chociażby kosztem znacznych strat ponoszonych przy produkcji dykt. Jedynie posiadanie fabryk normalnie kalkulujących ,racjonalnie prowadzonych i zdolnych do konkurencji na równych warunkach/ przy tej samej cenie surowca / z przemysłem prywatnym może być opłacalne dla Lasów Państwowych,jako głównego dostawcy surowca.Przeciwna polityka byłaby szkodliwa dla całości przemysłu dyktowego, gdyż prowadziłaby do wypierania taniej produkujących fabryk prywatnych przez drożej produkujące ale uprzywilejowane przy dostawie surowca fabryki państwowe.Na dłuższą metę, polityka taka doprowadziłaby do obniżenia,a nie podwyższenie ceny surowca.Zdaniem Komisji Państwowe Fabryki Dykt jedynie wówczas mogą spełniać pożyteczną rolę jeśli będą odbiorcami surowca na tych samych warunkach co prywatni producenci.

Ze strony prywatnego przemysłu dyktowego wzmożony popyt na surowiec dyktowy przypisuje się wyłącznie poprawie koniunktury i wzmożonemu popytowi na surowiec dyktowy, w szczególności dla przerobu na pośledniejsze gatunki dykt i zaprzecza się jakoby fabryki państwowe otrzymywały surowiec dyktowy gorszego gatunku.Zdaniem prywatnego prze-

mysłu, fabryki Państwowe nie odegrały ważniejszej roli w procesie zwyżki cen surowca dyktowego, a spowodowały tylko zbyteczny wkład gotówkowy ze strony Skarbu Państwa, wyrażający się łącznym wydatkiem inwestycyjnym w wysokości 2,461,698 zł.; z czego 1.815,402 zł. na Białystok i 1.646.296 zł. na fabrykę w Bydgoszczy. Ponadto zdaniem przemysłu papierniczego działalność Państwowych Fabryk Dykt spowodowała dla Lasów Państwowych poważne straty z tytułu dostarczania tym fabrykom surowca po cenie znacznie niższej, niż cena którą można było uzyskać przy sprzedaży na rynek prywatny.

Komisja stwierdziła, że niewątpliwie Lasy Państwowe pobierały wyższe ceny za surowiec dyktowy od fabryk prywatnych w stosunku do ceny zaliczeniowej własnym zakładom. Tym samym Komisja stwierdziła fakt upośledzenia konkurencyjnego prywatnego przemysłu dyktowego w porównaniu z państwowym. Nie mogła natomiast Komisja zbadać o ile różnice zaliczeniowe uzasadnione są gorszą jakością surowca i jaka jest wobec tego rzeczywista rozpiętość cen. Zdaniem Komisji obecny stan, którym Państwowe Fabryki Dykt włączone są do państwowego gospodarstwa leśnego, zaciemnia zarówno gospodarkę Lasów Państwowych jak i Państwowych Fabryk Dykt; nie da się bowiem stwierdzić w sposób przejrzysty, ani cena jaką Lasy Państwowe wygospodarowują za surowiec przerabiany we własnych fabrykach dykt, ani nie można przeprowadzić racjonalnej kalkulacji kosztu surowca w tych fabrykach. Usamodzielnienie państwowego przemysłu dyktowego i oparcie go na normalnej kalkulacji pozwoliłoby dopiero ocenić czy przemysł ten ma wogóle rację bytu w rękach Państwa. W dzisiejszym stanie

rzeczy,aby móc stwierdzić,jakie korzyści w zakresie cen surowca i zużytkowania gorszych gatunków tegoż surowca dało Lasom Państwowym utworzenie własnych fabryk,trzebaby zbadać nie tylko gospodarkę Państwowych Fabryk Dykt,ale również całość gospodarki Lasów Państwowych,szczególnie zaś gospodarkę w dziedzinie produkcji i sprzedaży surowca drzewnego. Uchwała Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 1936 roku upoważniła Komisję do zbadania tylko zakładów przemysłowych będących w administracji Lasów Państwowych; wobec powyższego Komisja nie może ocenić czy posiadanie własnych fabryk dykt przyczyniło się do podniesienia ceny surowca, i czy Lasy Państwowe osiągnęły w tym zakresie poważniejsze korzyści,ani też stwierdzić,czy i ile ostatecznie Lasy Państwowe tracą,zaliczając własnym zakładom surowiec po cenie tańszej od normalnych cen sprzedażnych.

Jest rzeczą ogólnej polityki gospodarczej Państwa znalezienie równowagi między interesem Lasów Państwowych / i zgodnym z nimi interesem właścicieli lasów prywatnych/ dążących do zwyżki cen surowca a interesem przemysłu przeróbczego.Zbyt niska cena surowca mogłaby zagrozić opłacalności odnawiania drzewostanów,zwłaszcza olszowych,a tym samym i podaży surowca w przyszłości.Zbyt wygórowana cena surowca osłabiłaby rentowność przemysłu dyktowego,zwłaszcza w eksporcie.Jest to dla państwa tym istotniejsze,że przemysł dyktowy korzysta z premii eksportowych,których konieczność zależna jest od cen płaconych za surowiec. Pewnem jest,że wywóz dykt jest dla gospodarstwa społecznego korzystniejszy niż wywóz surowca i z tego stanowiska,

nie zaś ze stanowiska właściciela Lasów Państwowych winna być ujmowana sprawa kolizji między cenami surowca a rozwojem przemysłu dyktowego.

Komisja w tej mierze nie może wypowiedzieć się szczegółowo, gdyż zagadnienie to dotyczy nie tylko przemysłu dyktowego, ale w równej mierze całej polityki leśnej, która nie była przedmiotem badań Komisji.

7. STWIERDZENIA I WNIOSKI KOMISJI.

Na podstawie sprawozdania Podkomisji badającej działalność Państwowych Fabryk Dykt, sprawozdań Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych, konferencyj Prezydium Komisji z udziałem delegatów Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych oraz przedstawicieli Państwowych Fabryk Dykt Komisja stwierdza co następuje:

1. Utrzymanie istniejących fabryk dykt w rękach Państwa nie jest podyktowane względami doniosłości ogólnopaństwowej. Komisja uważa, że jest to tylko zagadnienie gospodarki Lasów Państwowych.

2. Nie badając całości państwowego gospodarstwa leśnego, Komisja nie może stwierdzić o ile słuszne są twierdzenia Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych, iż utworzenie Państwowych Fabryk Dykt przyczyniło się do waloryzacji surowca. Ze strony przemysłu prywatnego wzrost cen olchy przypisywany jest innym czynnikom,

w pierwszym rzędzie poprawie koniunktury.

3.Przemysł prywatny dyktowy nabywa surowiec z Lasów Państwowych na warunkach gorszych,niż otrzymują go fabryki państwowe.

4.Ocena roli Państwowych Fabryk Dykt i ich znaczenia dla Lasów Państwowych,jako wielkiego producenta surowca,będzie możliwa tylko wtedy,gdy gospodarkę Państwowych Fabryk Dykt uczyni się porównywalną z gospodarką fabryk prywatnych.

Na podstawie powyższych stwierdzeń,Komisja przedkłada Rządowi następujące

W N I O S K I :

1. Konieczne jest wyodrębnienie Państwowych Fabryk Dykt z Administracji Lasów Państwowych w samodzielne przedsiębiorstwa,podlegające wszelkim przepisom bilansowym i podatkowym,którym podlegają przedsiębiorstwa prywatne zakupujące surowiec z Lasów Państwowych na warunkach identycznych z odbiorcami prywatnymi.

2. Gdyby wniosek pierwszy nie miał być w całości zrealizowany,w takim razie konieczne jest zbycie obu istniejących fabryk w ręce prywatne.Istnienie ich bowiem w obecnej formie stwarza dla przemysłu prywatnego,uprzywilejowanego konkurenta utrudniającego gospodarkę , a nie daje dla gospodarstwa państwowego

korzyści,które możnaby w sposób bezsporny ustalić.

W każdym razie,stan posiadania Lasów Państwowych w zakresie fabrykacji dykt powinien być ograniczony do dwóch posiadanych już fabryk.Lasy Państwowe nie powinny ani nabywać,ani zakładać nowych fabryk dykt,ponieważ posiadane obecnie a położone w dwóch różnych okręgach kraju dwie fabryki,najzupełniej wystarczają do pełnienia roli regulatora podaży surowca,lub jeśli nawet kto chce - sprawdzianu warunków rozwoju przemysłu dyktowego. Oczywiście fabryki te powinny posiadać możność modernizacji i udoskonaleń technicznych.Zasadniczo jednak powinny poprzestać na obecnej zdolności wytwórczej,która pozwala zaliczyć fabrykę w Białymstoku co do wielkości do średnich,a fabrykę w Bydgoszczy - do największych w Polsce fabryk dykt. Dalszy wzrost tych fabryk byłby równoznaczny z powstawaniem fabryk państwowych nowych i dlatego powinien być zaniechany.

4. Natomiast utrzymanie obu istniejących fabryk w dotychczasowych rozmiarach,ale w zmienionej formie,pozwoli stwierdzić na pewnych podstawach,czy fabryki te są potrzebne i opłacalne dla gospodarstwa leśnego,czy też winny ulec likwidacji.

KOMISJA DO ZBADANIA GOSPODARKI PRZEDSIĘBIORSTW PAŃSTWOWYCH

SPRAWOZDANIE

ze zbadania przedsiębiorstwa

Polska Agencja Drzewna "Paged" Sp. z o.o. w Gdyni.

SPIS RZECZY:

ŹRÓDŁA.

1. Odpowiedzi władz przedsiębiorstwa na kwestionariusze Komisji oraz bilanse, protokóły, sprawozdania, tablice, zestawienia i wszelkie inne dane cyfrowe i materiały opisowe nadesłane Komisji przez władze przedsiębiorstwa.

2. Wyjaśnienia uzyskane przez Komisję w toku konferencyj z przedstawicielami Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych zbadanego przedsiębiorstwa, konkurencji oraz rzeczoznawców.

1. HISTORIA POWSTANIA I ROZWOJU PRZEDSIĘBIORSTWA, JEGO OPIS ORAZ ORGANIZACJA.

W okresie najsilniejszego rozwoju państwowego przemysłu drzewnego i związanego z tym eksportu materiałów tartych, Dyrekcja Naczelna Lasów Państwowych postanowiła uniezależnić się od eksporterów gdańskich, których działalność nie zawsze szła w parze z interesem polskiego eksportu drzewa.

W tym celu na podstawie uchwały Rady Ministrów z dnia 9.IV.1931 r. zawiązana została przez Dyrekcję Naczelną Lasów Państwowych i "Polską Agencję Morską", - spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, pod nazwą: Polska Agencja Drzewna "Paged".

Przedsiębiorstwo zostało powołane do życia zasadniczo w celu magazynowania drzewa na własnych lub dzierżawionych placach, przeładunku oraz wykonywania wszelkich czynności wchodzących w zakres spedycji drzewa.

Z biegiem czasu została przedsiębiorstwu zlecona sprzedaż drewna i przetworów na rynku krajowym z ramienia Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych.

Działalność swą spółka rozpoczęła z dniem 1.I.1932 roku w pierwszych miesiącach istnienia, ze względu na brak odpowiednich urządzeń przeładunkowych na terenie Gdyni, przedsiębiorstwo z konieczności ograniczało się w swej działalności wyłącznie do Gdańska. W maju 1932 r. rozpoczęto przeładunek w Gdyni i od tego momentu eksport

odbywa się równolegle przez porty gdański i gdyński, z wzrastającą z roku na rok przewagą Gdyni.

O szybkim i intensywnym rozwoju przedsiębiorstwa świadczą na dużą skalę przeprowadzone inwestycje /zostały one omówione szerzej w rozdziale trzecim niniejszego sprawozdania/ oraz wzrost kapitału zakładowego spółki.

W momencie powstania "Pagedu", jego kapitał zakładowy wynosił 100.000 zł w czym udział Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych stanowił zł 90.000, udział zaś Polskiej Agencji Morskiej "PAM" - zł 10.000. W ciągu trzech lat istnienia przedsiębiorstwa, kapitał zakładowy wzrósł do zł 1.500.000 dzięki stopniowemu powiększaniu udziału Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych, a mianowicie: w r.1933 udział ten powiększono o kwotę zł 40.000, w roku zaś 1935 - o kwotę zł 1.000.000.

Należy zaznaczyć, iż na mocy uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 10.XI.1933 r. Dyrekcja Naczelna Lasów Państwowych zwróciła się do Zrzeszenia Związków Właścicieli Lasów z propozycją wzięcia udziału w spółce "Paged" z wkładem w wysokości 40.000 zł. Z propozycji tej Zrzeszenie Związków Właścicieli Lasów nie skorzystało.

W związku z procentowym udziałem Dyrekcji Lasów, oraz spółki "PAM" w kapitale zakładowym przedsiębiorstwa należy zwrócić uwagę na fakt niezrozumiale niskiego udziału "PAM'u", który to udział wynosi nie cały 1% ka-

pitału zakładowego. Nasuwa się tu stwierdzenie, iż nieracjonalna jest forma prawna przedsiębiorstwa. W momencie jego powstania winna mu była być nadana forma państwowego przedsiębiorstwa skomercjalizowanego, w myśl dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej, o wydzieleniu i komercjalizacji przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych z dnia 17 września 1927 r. /z jednoczesnym wyeliminowaniem udziału "PAM'u"/, lub też należało stworzyć dział spedycyjny wchodzący oficjalnie, pod względem organizacyjnym, w skład administracji Lasów Państwowych.

W skład przedsiębiorstwa wchodzą następujące jednostki:

1. centrala obejmująca zarząd i biura, z siedzibą w Gdyni;

2. port drzewny, oraz skład materiałów drzewnych - również mieszczące się w Gdyni;

3. oddział w Gdańsku obejmujący:
   a/ biura,
   b/ plac przeładunkowy,
   c/ tartak w Wisłoujściu,
   d/ skład materiałów drzewnych we Wrzeszczu;

4. oddział w Warszawie posiadający:
   a/ biura,
   b/ skład drzewa;

5. oddział w Katowicach;

6. ekspozytura i skład w Łucku.

Oddziały w Warszawie i w Katowicach oraz ekspozytura w Łucku zostały stworzone celem prowadzenia sprzedaży komisowej. W innych większych miastach /poza okręgiem centralnym obsługiwanym przez oddział warszawski/ gdzie "Paged" nie posiada własnych oddziałów, sprzedaż dokonywana jest przez agentów, pracujących na zasadach prowizyjnych.

Władze przedsiębiorstwa przedstawiają się w sposób następujący:

1. Zarząd spółki w osobie jednego dyrektora, który mianowany jest przez Zgromadzenie Spólników,
2. Rada Nadzorcza składająca się z przewodniczącego i siedmiu członków /w tym jeden przedstawiciel Ministerstwa Skarbu/ również powołanych przez Zebranie Spólników,
3. Komisja Rewizyjna składająca się z przewodniczącego i trzech członków, z których jeden reprezentuje Ministerstwo Skarbu.

Skład osobowy Rady Nadzorczej na rok 1936/37 przedstawia się w sposób następujący:

1. Michał Dankiewicz-Czajkowski - Prezes Rady, kierownik biura w Dyrekcji Nacz.Las.Państw.
2. inż.Aleksander Panek - członek Rady, szef biura w Dyrekcji Nacz.Lasów Państw.
3. Teofil Lorkiewicz - członek Rady, dyrektor Dyrekcji Lasów Państw. - Poznań,

4. Jan Wieszczycki - członek Rady,
zastępca nacz.wydz. w Min.Skarbu,
5. Stanisław Darski - członek Rady,
wicedyr.Tow."Żegluga Polska"
6. inż.Aleksander Klimkiewicz - członek Rady,
kierownik biura w Dyr.Nacz.Lasów Państw.
7. inż.Stanisław Kozerski - członek Rady,
kierownik biura w Dyr.Nacz.Lasów Państw.
8. Franciszek Szkiłądź, - członek Rady,
kierownik biura w Dyr.Nacz.Lasów Państw.

Pracowników zatrudnionych w przedsiębiorstwie jest ogółem 206, w tym w Centrali 82, oraz w poszczególnych oddziałach, t.zn. w Gdańsku, Warszawie, Katowicach, Lwowie i Łucku - 124. Wynagrodzenia zależnie od kwalifikacji poszczególnych pracowników wahają się od zł 1.500 do zł 150.

Szczegółowy wykaz wynagrodzeń pobieranych przez pracowników przedstawia się następująco:

Centrala - Gdynia:

kierownicy Wydziałów	od zł	1.100	do	1.500
zastępcy kierowników Wydziałów . .	od zł	700	"	900
samodzielni referenci	" "	400	"	600
stenotypistki, maszynistki i pomocnicze siły biurowe	" "	150	"	400

ogółem 82 pracowników

w tym z wyższym wykształceniem na stanowiskach kier. 9 osób

" " " " " "

średnich i wyższych: 6 "

15 os.

Oddziały: Gdańsk, Warszawa, Katowice, Lwów, Łuck:

kierownicy oddziałów	od zł	750	do zł	1.200	
zastępcy kierowników oddziałów	" "	500	" "	1.000	
samodzielni referencji	" "	400	" "	800	
stenotypistki, maszynistki i pom.siły biurowe	" "	150	" "	350	

ogółem 124 pracowników:

w tym z wyższym wykształc. na stanowiskach kierown.		6 osób
" " " " " "	średnich i niższych	12 "
		18 "

Ogółem w "Pagedzie" . . . . pracowników		206
z wyższym wykształc.na stanowiskach kierown.		15 osób
" " " " "	średnich i niższych	18 "
		33 osoby

Płace personelu przedsiębiorstwa utrzymują się na poziomie płac przedsiębiorstw prywatnych i nie nastręczają żadnych uwag krytycznych.

W wyniku rozważań na temat organizacji "Pagedu" Komisja doszła do wniosku, iż nie właściwą jest forma prawna przedsiębiorstwa. Istnieje rażąca dysproporcja między wysokością udziałów Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych w kapitale zakładowym przedsiębiorstwa, a wysokością udziałów "Polskiej Agencji Morskiej" S.A. W jednym z momentów podwyższania kapitału zakładowego przedsiębiorstwa, Dyrekcja Naczelna Lasów Państwowych winna była

zdaniem Komisji, wykupić znikomy udział "Pamu" /10.000 zł/ co nie mogło przedstawiać żadnych trudności wobec powiększenia udziału Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych w okresie trzech lat ze zł. 90.000 do zł 1.490.000. Jednocześnie należało zmienić formę prawną przedsiębiorstwa, poddając go obowiązującemu obecnie rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej o komercjalizacji, lub też należało stworzyć całkowicie pod względem administracyjnym i rachunkowym związany z Administracją Lasów Państwowych - oddział, wyposażony w te same kompetencje i uprawnienia jakie posiada "Paged". Obecna forma prawna przedsiębiorstwa, zdaniem Komisji, jest fikcją, ze względu na poruszoną dysproporcję między udziałami obydwuch instytucyj wchodzących w skład spółki z o.o. Polska Agencja Drzewna "Paged" i co za tym idzie ze względu na całkowitą gestię spoczywającą w rękach Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych.

2. ZAKRES DZIAŁALNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTWA.

Jak już zostało wspomniane w pierwszym rozdziale niniejszego sprawozdania, istnieją dwa działy przedsiębiorstwa o odrębnych zadaniach i celach, a mianowicie: dział spedycyjny i dział sprzedaży komisowej na rynku krajowym i zagranicznym: każdy z nich wymaga oddzielnego omówienia.

Spedycja.

Na podstawie umów z Dyrekcją Naczelną Lasów Państwowych "Paged" uskutecznia dla niej przeładunek i ekspedycję morską i lądową materiałów tartych, oraz pewne specjalne czynności zlecone. Wynagrodzenie za spełniane czynności objęte jest odpowiednimi stawkami, których wykaz przedstawia załącznik II. Umowy "Pagedu" z Dyrekcją Naczelną Lasów Państwowych, w zakresie przeładunku, obejmują następujące obowiązki: przyjęcie i wyładowanie z wagonów nadesłanych materiałów, przechowanie ich do dwóch miesięcy, oraz załadowanie materiałów, przeznaczonych na eksport, na statek.

W zakres czynności zleconych wchodzą następujące obowiązki: zawieranie umów z maklerami o przewóz morski materiałów drzewnych, ubezpieczenie materiałów drzewnych, ich ochrona i ewidencja, wystawianie konosamentów i specyfikacja, księgowość tranzakcyj Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych w zakresie eksportu i spedycji, załatwianie formalności dewizowych t.j. wystawianie wniosków do Komisji Dewizowej, sporządzanie zestawień i t.p.

Od momentu powstania przedsiębiorstwa do końca okresu operacyjnego 1934/35, następujące ilości materiałów drzewnych zostały wyeksportowane przez porty gdyński i gdański za pośrednictwem "Pagedu"

	Gdynia m3	Gdańsk m3	Razem m3
w 1932 r.	43.239.937	28.814.173	72.054.110
w 1932/33 r.	321.831.809	125.400.782	447.232.591
w 1933/34 r.	314.263.028	167.911.259	482.174.287
w 1934/35 r.	287.846.062	169.139.371	456.985.433
Ogółem	967.180.836	491.265.585	1.458.446.421

Przedsiębiorstwo w dziale tym pracuje również na potrzeby firm prywatnych. W okresie budżetowym 1934/35 na ogólną ilość wyeksportowanego drewna 456.985 m^3 załadowono 12.917 m^3 materiałów prywatnych.

Działalność przedsiębiorstwa w dziedzinie spedycji nie budzi, zdaniem Komisji, żadnych zastrzeżeń, utworzenie tego działu było naturalną i zupełnie zrozumiałą konsekwencją powstania i rozwoju państwowego eksportu drzewa, poza tym jak to już było wspomniane w pierwszym rozdziale niniejszego sprawozdania - było reakcją przeciwko działalności eksporterów gdańskich, nie idącej w parze z interesami polskiego przemysłu drzewnego.

W wyniku działalności przedsiębiorstwa w tej dziedzinie, powstał w Gdyni nowocześnie urządzony port drzewny, co w poważnym stopniu wpłynęło na zwiększenie się ogólnych obrotów towarowych portu gdyńskiego.

Sprzedaż komisowa.

Na eksport "Paged" sprzedaje, z ramienia Dyrekcji

Naczelnej Lasów Państwowych, materiały drzewne tylko z drewna drzew liściastych i jako wynagrodzenie za spełniane w tej dziedzinie czynności z uwzględnieniem "delcredere", otrzymuje 6% od sumy rachunku, loco miejsce dostawy.

Na rynku krajowym, przedsiębiorstwo pracuje dla Dyrekcji Naczelnej w charakterze komisanta. W dziale tym, podobnie jak i w dziedzinie spedycji, stosunek między przedsiębiorstwem a Dyrekcją Naczelną Lasów Państwowych, regulują specjalne umowy, które przewidują następujące obowiązki dla "Pagedu":

1. zawierania umów sprzedażnych z odbiorcami,
2. zamawianie materiałów drzewnych w Administracji Lasów Państwowych,
3. przyjmowanie materiałów na skład i dostarczenie ich odbiorcy.

Za spełnianie powyższych czynności przedsiębiorstwo otrzymuje prowizję komisową, która przedstawia się jak następuje:

1. Od materiałów drzewnych iglastych miękkich, tartych, ciosanych, opłata - 6,5%,

2. od tarcicy liściastej - 5%.

W okresie operacyjnym 1935/36, za pośrednictwem "Pagedu", Dyrekcja Naczelna Lasów Państwowych sprzedała na rynku krajowym około 215.000 m^3 materiałów tartych sosnowych i świerkowo-jodłowych.

Organizacja sprzedaży komisowej na rynku krajowym wymaga szerszego omówienia.

Cała Polska podzielona jest na rejony obsługiwane, jak to już zostało wspomniane w rozdziale pierwszym niniejszego sprawozdania, przez poszczególne oddziały przedsiębiorstwa. Ponadto w większych miastach istnieją składy konsygnacyjne, które mają za zadanie detaliczną sprzedaż drzewa. Cenniki dla poszczególnych tartaków w administracji Lasów Państwowych ustalane są przez Dyrekcję Naczelną przy współudziale "Pagedu"; cenniki te stanowią dolną granicę cen, po jakich przedsiębiorstwo może dokonywać sprzedaży, poza tym są podstawą do ustalania cenników sprzedażnych dla agentów, na poszczególne okręgi sprzedażne.

W zasadzie każda tranzakcja sprzedażna dokonana przez "Paged" i odnosząca się do tarcicy z drzew iglastych podlega akceptacji ze strony Dyrekcji Lasów Państwowych. W celu jednak usprawnienia techniki sprzedaży ustalono, iż zamówienia nieprzekraczające 100 m^3 tarcicy "Paged" kieruje bezpośrednio do kierownictwa danego tartaku; kierownik tartaku, na podstawie ustalonego przez Dyrekcję Naczelną i obowiązującego "Paged" cennika, we własnej kompetencji akceptuje sprzedaż. Zamówienia obejmujące partie tarcicy, które przekraczają 100 m^3 "Paged" obowiązany jest kierować nie bezpośrednio do tartaku, lecz do okręgowej Dyrekcji Lasów Państwowych,

która po zbadaniu cen i warunków sprzedaży, przesyła zamówienie właściwemu tartakowi.

Tranzakcje sprzedażne "Pagedu" odnoszące się do tarcicy z dzrew liściastych zatwierdzane są przez Dyrekcję Naczelną Lasów Państwowych, do której "Paged" obowiązany jest przesyłać bezpośrednio odnośne zamówienia.

Jak zostało wspomniane wyżej, cenniki dla poszczególnych tartaków państwowych ustalane są przez Dyrekcję Naczelną wspólnie z "Pagedem". Zgodnie z postulatami Komisji w sprawie tartaków będących w administracji Lasów Państwowych, po zrealizowaniu przez Rząd planu wydzielenia tartaków w osobne przedsiębiorstwo, cenniki powyższe winny być ustalane przez zarząd tego przedsiębiorstwa, przy czym głos doradczy powinni mieć kierownicy poszczególnych tartaków, względnie ich zespołów, jako najlepiej znający warunki lokalne i możliwości przerobu reprezentowanych przez siebie zakładów.

W związku z zagadnieniem dotyczącym zatwierdzania tranzakcyj sprzedażnych dokonywanych przez "Paged", a odnoszących się zarówno do tarcicy z drzew iglastych jak i liściastych, Komisja jest zdania, iż tranzakcje te winny być zatwierdzane również przez projektowany zarząd tartaków przy współudziale w charakterze doradczym kierowników poszczególnych zakładów przerobczych względnie ich grup.

Odnośnie sprzedaży detalicznej dokonywanej przez składy konsygnacyjne "Pagedu", o czym mowa wyżej, Komisja w wyniku dokonanych badań doszła do wniosku, iż działalność przedsiębiorstwa w tym dziale jest szkodliwa, gdyż stwarza konkurencję dla licznych przedsiębiorstw prywatnych; zwłaszcza w zachodnich dzielnicach kraju, gdzie detaliczny przemysł prywatny jest dobrze zorganizowany i reprezentowany przez liczne przedsiębiorstwa, konkurencja ta jest specjalnie dotkliwa. Zdaniem Komisji dział powyższy przedsiębiorstwa winien ulec stopniowej likwidacji; w pierwszym rzędzie likwidacja winna być przeprowadzona na terenie województw: śląskiego, pomorskiego i poznańskiego.

3. INWESTYCJE.

Od momentu powstania przedsiębiorstwa, t.zn. od 1.I.1932 r. do końca okresu operacyjnego 1934/35, poczyniono następujące inwestycje:

1. urządzenia i budynki portu drzewnego w Gdyni, za sumę ca zł 280.000.-
2. osiedle robotnicze w Gdyni, którego budowę rozpoczęto w r.1935, wydatkując na ten cel do końca roku budżetowego 1934/35 ca zł 630.000; budowa ta finansowana jest w 80% przez Fundusz Pracy, w 20% zaś przez przedsiębiorstwo;
3. dwa pomosty w porcie drzewnym w Gdyni, oraz 8 km.

kolei normalnotorowej, łącznym kosztem ca zł 505.000;

4. biura i mieszkania dla urzędników - w Gdyni, kosztem 905.000 zł.

Ogółem koszty poczynionych inwestycyj wynoszą:

ca zł 2.320.000.-

W związku z dokonanymi inwestycjami, zaznaczyć należy, iż suma zł 505.000, za którą wybudowano tory kolejowe i pomosty w porcie, stanowi uiszczony z góry Skarbowi Państwa czynsz dzierżawny, za użytkowanie portu drzewnego.

Analiza bilansowa

za lata 1932 -1936.

Analiza niniejsza,za okres od 1/I-1932 do 30/IX-1936,oparta na przesłankach szczegółowo omówionych w rozdziale VII części ogólnej niniejszego sprawozdania opracowana została w tysiącach złotych,na podstawie bilansów przedsiębiorstwa "PAGED" i specjalnej tablicy statystycznej,wypełnionej przez przedsiębiorstwo.

Projekt analizy był przesłany Przedsiębiorstwu,które wniosło zastrzeżenia uwzględnione przez Komisję.

Tablica I. Fundusz Amortyzacyjny.

Rozwój Amortyzacji.

	1/1-30/9 1932	1/10-30/9 1932/3	1/10-30/9 1933/4	1/10-30/9 1934/5	1/10-30/9 1935/6	
Amortyzacja norm.	12	19	20	28	38	117
Amortyz.bilansowa	12	51	58	84	100	305
Nadwyżka amortyzac.	-	+ 32	+ 38	+56	+62	+ 188

Rozwój Funduszu Amortyzacyjnego.

Pozostawało na Ultimo roku poprzedniego	-	-	-	121	179	121
Przybyło	-	-	-	84	100	184
Razem:	-	-	121	205	279	305
Ubyło z tyt.odpisu na całk.zużycie	-	-	-	26	11	37
Pozostaje w bilan.	-	-	121	179	268	268

Jak wynika z powyższego zestawienia,przedsiębiorstwo wykazuje amortyzację normalną za okres badany w ogólnej sumie zł.117 tys.W nadesłanej odpowiedzi na przesłany projekt analizy bilansowej,przedsiębiorstwo wyjaśnia,że amortyzacja normalna /w mniejszym wymiarze/ została wymierzona przez Izbę Skarbową,gdyż władze skarbowe nie uznają amortyzacji wkładu przedsiębiorstwa na budowę portu drzewnego.W sprawie tej przedsiębiorstwo wniosło odpowiednie odwołanie,lecz odpowiedzi dotychczas nie otrzymało.-

Tablica II. Majątek stały.

Rozwój Majątku Stałego.

	1/1-30/9 1932	1932/3	1933/4	1934/5	1/10-30/9 1935/6	Różnica ÷ -
Pozostało na Ultimo roku poprzedn.	-	74	144	949	2543	
Przybyło w roku sprawozdawczym	-	70	805	1620	1161	÷ 3656
Razem:	74	144	949	2569	3704	
Ubyło: z tyt. zupeł. zużycia	-	-	-	26	11	- 37
Pozostaje p/g bilansu analityczn.	74	144	949	2543	3693	3619
Mniej Fundusz Amortyzacyjny	-	-	121	179	268	- 268
Majątek Stały Netto p/g. bilan. analit.	74	144	828	2364	3425	3351

Majątek Stały wzrósł na koniec badanego okresu o zł. 3.619 tysęi po potrąceniu amortyzacji wynosi zł. 3.351 tys. Znaczny wzrost majątku wykazują lata 1933/4 i 1934/5 w związku ze zwiększeniem kapitałów własnych w tych latach.

Tablica III. Majątek Płynny.

Rozwój Majątku Płynnego.

	1/1-30/9 1932	1932/3	1933/4	1934/5	1935/6	Różnica + -
1. Kasa, banki, weksle, papiery i akc.	48	801	701	1620	501	+ 435
2. Różni dłużnicy	324	312	533	1046	2982	+ 2658
Wartość Majątku Płynnego	372	1113	1234	2666	3483	+ 3111

Majątek Płynny wzrósł na koniec badanego okresu o zł.3111 tys. przy czym wydatniejszy wzrost środków płynnych ujawnił się od roku 1934/5, w którym to roku przedsiębiorstwo przystąpiło do budowy domów dla swych robotników i na ten cel uzyskało część kredytów w Banku Gospodarstwa Krajowego.

Tablica IV. Kapitały Własne.

Rozwój Kapitałów Własnych.

	1/1-30/9 1932	1932/3	1933/4	1934/5	1935/6	Różnica
Kapitały Własne:						
a/Skarbu Państwa	90	90	490	1490	1490	+ 1400
b/Przedsiębiorstwa	10	10	10	10	10	–
Razem:	100	100	500	1500	1500	
c/Różne rezerwy	–	76	528	669	926	+ 926
Razem:	100	176	1028	2169	2426	2326

Kapitał Zakładowy w chwili powstania przedsiębiorstwa w 1932 roku wynosił zł 100 tys. w tym udział Skarbu Państwa zł. 90 tys. Udział Skarbu Państwa został powiększony w roku 1933/4 o zł. 400 tys. i w roku 1934/5 o dalszych zł. 1000 tys. Razem wzrost kapitałów Skarbu wynosi na koniec okresu zł. 1400 tys. Niezależnie od wzrostu udziałów Skarbu utworzone zostały różne rezerwy z zysków przedsiębiorstwa w łącznej sumie zł. 926 tys. Razem więc Kapitały Własne wzrosły na koniec okresu o zł. 2.326 tys.

Tablica V. Kapitały Obce.

...ój Kapitałów Obcych.

	1/1-30/9 1932	1932/3	1933/4	1934/5	1/10-30/9 1935/6	Różnica +	Różnica -
...owiązania wzgl. ...arbu Państwa:							
Zaliczki i awanse otrzym. od Instyt. Rządowych	70	437	222	202	185	+ 115	
Różni wierzyciele	150	153	494	1865	3777	+ 3627	
Razem:	220	590	716	2067	3962	+ 3742	

Kapitały Obce na koniec okresu wzrosły o zł.3.742. Znaczny wzrost tych kapitałów ujawnił się w roku 1934/5, w którym to roku wpłynęły z Banku Gospodarstwa Krajowego kredyty w sumie zł.1080 tys. na budowę osiedli robotniczych. Kredyty te nie zostały wykazane w rozwoju kapitałów jako "Długoterminowa pożyczka w B.G.K.", gdyż przedsiębiorstwo w swej odpowiedzi na projekt analizy, wyjaśnia, że pożyczka powyższa została udzielona przez B.G.K. stosownie do statutu Tow. Osiedli Robotniczych na takich warunkach, na jakich udzielana jest innym osobom prawnym i fizycznym, i z tego powodu nie powinna wchodzić w rachubę przy ustalaniu zadłużenia względem banków państwowych, spowodowanego działalnością statutową przedsiębiorstwa. Na wysoką kwotę różnych wierzytelności na koniec okresu składają się następujące sumy:

Zł. 1.080 tys. pożyczka budowlana B.G.K., jak wyżej,

" 1.985 " różne wierzytelności Skarbu Państwa o charakterze ewidencyjnym, których odpowiedniki, stosownie do wyjaśnienia przedsiębiorstwa, mieszczą się w aktywach w pozycji: "Różni dłużnicy".

zł 712 Różne wierzytelności obce.

zł. 3.777

W związku z powyższym przedsiębiorstwo utrzymuje, że posiada w obrocie na koniec okresu kapitały Instytucji Rządowych zaledwie w kwocie zł 185.

TABLICA VI. Straty i zyski.

Rozwój Zysków i Strat.	1932 1/1 – 30/9 Straty	Zysk	1932/33 Straty	Zysk	1933/34 Straty	Zysk	1934/35 Straty	Zysk	1935/36 1/10 – 30/9 Straty	Zysk
S t r a t y										
Koszty	116		280		582		655			
Podatki	62		258		220		251		105	
Amortyzacja	12		51		58		84		100	
	180		589		860		990			
Z y s k i										
Różne zyski		308		1080		1178		1374	brak danych	
	180	308	589	1080	860	1178	990	1374		
Zysk netto za okr. sprawozd.	128		491		318		384		520	
Suma bilansowa	308	308	1080	1080	1178	1178	1374		brak	danych
Z y sk i		128		491		318		384		520

Razem zyski bilansowe Zł. 1841 tys.

Stosownie do wyjaśnienia, przedsiębiorstwo płaci podatki narówni z przedsiębiorstwami prywatnymi, co znajduje wyjaśnienie w powyższym rozwoju Zysków i Strat. Kwota zapłaconych podatków zł. 896 tys. zwiększy

VII. Wykaz zmian bilansowych, zaszłych w badanym okresie

od 1/I-1932 do 30/IX-1936.

A K T Y W A	1932 1/I-30/9	1936 30/9	Zmiany + −	P A S Y W A	1932 1/1-30/9	1936 30/9	Zmiany + −
1. Majątek Stały	74	3693	+3619	1. Kapitały Własne	100	2426	+ 2326
				Z y s k i	126	520	+ 394
2. Majątek Płynny	372	3483	+3111	2. Kapitały Obce	220	3962	+ 3742
				3. Fundusz Amortyzacyjny	−	268	+ 268
	446	7176	+6730		446	7176	+ 6730

UWAGA : Tablica niniejsza służy jako sprawdzian zestawień rachunkowych.

VIII. R e k a p i t u l a c j a.

Okres badania 1932 - 1935/6 w tysiącach złotych.

Na podstawie powyższej analizy przedsiębiorstwa "PAGED" Polska Agencja Drzewna, Sp. z o.o. w Gdyni ustalono następujące wyniki:

1. Fundusze Państwowe zaangażowane w przedsiębiorstwie według stanu na dzień 30/9 - 1936 wynoszą :

UDZIAŁY :

a/ Z tyt. udziału w Kapit. Zakładowym/15 00 / 99%		1.490
b/ " " proporcjon. udziału w rezerwach	917	
c/ " " proporcjon. udziału w niepodzielonych zyskach	516	1.433
R a z e m:		2.923

WIERZYTELNOŚĆ :

Udzielone przez Skarb Państwa zaliczki i t.p.	185
Ogólna suma Funduszów Państwowych	3.108

UWAGA: Fundusz Amortyzacyjny przedsiębiorstwa wynosi 268

Amortyzacja bilansowa przewyższa normalną.

II. Wyniki finansowe przedsiębiorstwa.

1. W ciągu badanego okresu przedsiębiorstwo dało zyski w sumie......................			1.841
które zużyto jak niżej :			
a/ Wypłacono tytułem dywidendy :			
1. Skarbowi Państwa	251		
2. Inni akcjonariusze	5	256	
b/ Przeniesiono na Fundusz Rezerwowy..............	926		
c/ Wypłacono na różne cele	139	1.065	1.321
Pozostaje, jako zysk niepodzielony			520

UWAGA: Proporcjonalna część tego zysku przypadająca na Skarb Państwa wynosi 516

III. Wyniki finansowe dla Skarbu Państwa.

Fundusze Państwowe Netto /łącznie z kredytami / ulokowane w przedsiębiorstwie wynoszą		3.108
1. Efektywne wpłaty do Skarbu Państwa z tytułu dywidendy	251	
ZYSKI: 2. Pozostające w przedsiębiorstwie proporcjonalne rezerwy	917	
3. Pozostające w przedsięb. zyski	516	1.684
Ogółem zyski dla Skarbu Państwa		1.684

Koszty kapitału Skarbu Państwa zaangażowanego w przedsiębiorstwie w postaci Kapitału Zakładowego w latach 1932-1935/6 w wysokości 6% p.a. wynoszą	219

5. STWIERDZENIA I WNIOSKI KOMISJI.

Na podstawie sprawozdań Podkomisji, badającej działalność przedsiębiorstwa Polska Agencja Drzewna "Paged" Sp.z o.o. sprawozdań i bilansów tegoż przedsiębiorstwa, sprawozdań Kontroli Państwa, konferencyj Prezydium Komisji z udziałem delegatów Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych, przedstawicieli badanego przedsiębiorstwa, rzeczoznawców oraz przedstawicieli konkurencyjnych przedsiębiorstw prywatnych, Komisja stwierdza co następuje:

1. Polska Agencja Drzewna "Paged" ze względu na charakter swej działalności nie posiada cech o doniosłości ogólno-państwowej.

2. Utworzenie Polskiej Agencji Drzewnej "Paged" w dziale spedycyjnym i eksportowym było naturalną konsekwencją posiadania przez Administrację Lasów Państwowych własnych zakładów mechanicznej przeróbki drzewa i samodzielnego prowadzenia handlu eksportowego.

3. Powstanie działu sprzedaży komisowej, tłumaczone było koniecznością uporządkowania i zorganizowania tej gałęzi handlu.

4. Zorganizowanie sprzedaży detalicznej stworzyło poważną konkurencję dla przedsiębiorczości prywatnej, zwłaszcza w zachodnich dzielnicach kraju, gdzie prywatny handel detaliczny drzewa jest dobrze zorganizowany i reprezentowany przez liczne przedsiębiorstwa.

"Paged"

-

5. Udział Polskiej Agencji Morskiej w kapitale zakładowym "Pagedu" w wysokości zł 10.000 jest niewytłumaczony, wobec udziału Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych w wysokości zł 1.490.000. W związku z powyższym należy stwierdzić, iż niewłaściwa jest forma prawna przedsiębiorstwa, które powinno raczej być nie spółką z ograniczoną odpowiedzialnością, lecz przedsiębiorstwem podlegającym obowiązującemu obecnie rozporządzeniu Prezydenta R.P. o komercjalizacji, lub Oddziałem Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych.

6. Urządzenia techniczne portu drzewnego w Gdyni nie nasuwają żadnych uwag krytycznych.

7. Wyniki finansowe, obliczone w/g zasad podanych w ogólnej części sprawozdania i oparte na wynikach szczegółowej analizy bilansowej za okres od 1932 r. do 1935/36 r. zawartej w sprawozdaniu szczegółowym przedstawiają się jak następuje:

A. Wyniki finansowe dla Skarbu Państwa.

1.	Fundusze państwowe /łącznie z kredytami/ zaangażowane w przedsiębiorstwie zł	3.108.000
2.	Efektywne wpłaty do Skarbu Państwa tytułem udziału w zyskach -	251.000
3.	Rzeczywiste zyski Skarbu Państwa	1.684.000
4.	Koszty Kapitału Skarbu Państwa zaangażowanego w przedsiębiorstwie w postaci Kapitału Zakładowego w latach 1932 - 1935/36 w wysokości 6% p.a.x/ -	219.000

x/ Ponieważ środki na działalność Państwa jako przedsiębiorcy były czerpane pośrednio lub bezpośrednio z państwowych operacyj kredytowych, których koszt przekraczał z reguły 8% p.a. Komisja stwierdza, że inwestycje te powinny były wykazać rentowność zbliżoną do kosztów obsługi długów państwowych, pokrywanych w części budżetu "Długi Państwowe" z ogólnych dochodów Skarbu. Komisja przyjęła tylko 6% p.a. jako oprocentowanie zaangażowanych w przedsiębiorstwie pieniędzy skarbowych.

"Paged"

B. Wyniki finansowe przedsiębiorstwa.

Nadwyżka zysków bilansowych 1.841.000

Na podstawie powyższych stwierdzeń Komisja przedkłada Rządowi następujące nioski

WNIOSKI:

Polska Agencja Drzewna "Paged" powinna pozostać w rękach Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych, należy jednak przeprowadzić całkowitą reorganizację przedsiębiorstwa. W tym celu należy:

a/ przejąć udział Polskiej Agencji Morskiej w Kapitale Zakładowym przedsiębiorstwa;

b/ zmienić formę prawną przedsiębiorstwa, a mianowicie, przedsiębiorstwo winno zostać wcielone do /projektowanego przez Komisję/ przedsiębiorstwa państwowego przemysłu drzewnego /vide wnioski w sprawie tartaków/;

c/ W organizacji tegoż przedsiębiorstwa winien być wyodrębniony dział spedycyjny oraz dział handlu wewnętrznego, podobnie jak istnieć będzie zapewne w tymże przedsiębiorstwie dział handlu zagranicznego i dział przemysłowy.

"Paged"

d/ detaliczna sprzedaż drewna winna być zaniechana jako nie mieszcząca się w ramach działalności przedsiębiorstwa, które dla innych celów zostało do życia powołane.

W każdym razie należy zaniechać detalicznej sprzedaży w tych częściach Państwa, gdzie prywatny handel drzewem spełnia swoje zadanie.